IZDAJA ZA GORIŠKO IN BENEČIJO

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VIII. - Štev. 184 (2180) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1. gr. TRST, sreda 30. julija 1952 Cena 20 lir

KDAJ IN KAKSNE KONKRETNE PREDLOGE JE DAL DE GASPERI? NIKOLI!... ONI NOČEJO RESITVE TRŽAŠKEGA VPRASANJA. ONI GA UPORABLJAJO KOT PROPAGANDNI TRIK PROTI JUGOSLAVIJI, TO JE NJIHOV CILJ. TRST JIM NE ZADOSTUJE. MI VEMO KAJ ONI HOČEJO. TODA PREVARILI SE BODO V TEM.

(Iz govora maršala Tita v Glini 27. t. m.)

Nobenega popuščanja!

V nedeljo je maršal Tito dvakrat v svojem govoru pozval rimsko vlado na pogajanja za dosego sporazuma glede tržaškega vprašanja. Dejal je: «S tega mesta jim sporočam: Mi smo pripravljeni razgovarjati se na tisti platformi in predlogih, ki smo jih že dali, pripravljeni smo sesti za mizo in razgovarjati se na podlagi teh predlogov — ali pa dajte vi svoje predloge».

In nato še enkrat: «Mi smo za sporazum na onih predlogih, ki smo jih že dali. Pridite in razgovarjati se bomo!»

Ti jugoslovanski predlogi so sicer svetovni javnosti dobro znani, vendar pa se je kljub temu predvsem tržaški iredentistični tisk napravil pozabljivega in je prav, da mu v tej zvezi osvežimo spomin. Zadnji predlogi, ki jih je Jugoslavija postavila so prišli v javnost, ko jih je v Lizboni na neki tiskovni konferenci letos v februarju De Gasperi na grob način odklonil, a njihova točna vsebina je bila objavljena med izjavami, ki jih je dal maršal Tito 29. februarja uredniku agencije Tanjug. Tedaj je maršal Tito dejal, da je vlada FLRJ, v želji, da se doseže pozitiven rezultat glede rešitve tržaškega vprašanja, ponovno proučila vprašanje ustanovitve Svobodnega tržaškega ozemlja in ugotovila, da se z medsebojnim sporazumom med Italijo in Jugoslavijo lahko najde rešitev v okviru mirovne pogodbe s to razliko, da bi guvernerja in viceguvernerja imenovala Italija oziroma Jugoslavija, in sicer za dobo treh let s tem, da bi v dobi, ko bi bil guverner Italijan, bil viceguverner Jugoslovan in obratno; upravnika javne varnosti pa bi imenovali na podlagi sporazuma Italije in Jugoslavije iz vrst državljanov neke tretje države. Ta predlog bi lahko služil za podlago, da se najde sporazumna rešitev, če bi italijanska vlada pokazala dobro voljo za to. Maršal Tito je takrat še prav posebej poudaril, da je vlada FLRJ dala ta predlog, ker je to eden izmed načinov, da bi bila zagotovljena stabilnost obstoja Svobodnega tržaškega ozemlja.

Pozneje je maršal Tito še večkrat ponovil te predloge in poudaril, da Jugoslavija vztraja pri njih, kar je storil ponovno v nedeljo v Glini na proslavi 11. obletnice oboroženе vstaje ljudskih republik Hrvatske in Bosne in Hercegovine, čeprav je prišlo med tem časom do zelo važnih sprememb v upravi cone A: do londonske konference ih njenih sklepov, ki so doslej dovedli do postavljanja prvih štirih rimskih emisarjev na najvažnejša mesta uprave naše cone. De Gasperi, ki je jugoslovanski predlog še prej kot je bil javnosti znan odklonil in s tem pokazal, da noče pomiritve s svojim jadranskim sosedom, da noče sporazuma, ker je ponovno omenjal in poudarjal tristransko deklaracijo, je bil torej za to svoje odklanjanje nagrajen z dejansko soupravo v coni A, kjer bo Rim soudeležen z ogromno večino funkcionarjev.

Povsem prirodno je, da je De Gasperiju spričo takšne popustljivosti in darežljivosti njegovih zapadnih tutorjev, kot se je v nedeljo izrazil maršal Tito o predstavnikih washingtonske in londonske vlade, neizmerno zrasel apetit. Ponovno se je pokazalo, da tozadevni pregovor, ki pravi, da apetit narašča pri jedi, ni zastonj italijanskega izvora. Če je torej De Gasperi jugoslovanski predlog za sporazum odklonil tako nesramno že pred angloameriškim popuščanjem, pač ne moremo pričakovati, da bi nedeljski poziv predsednika vlade FLRJ imel drugačen odmev od onega v Lisboni. In res: kot poroča tržaški iredentistični tisk, v palači Chigi poudarjajo, da je sedaj kljub rimski «dobri volji» kakršen koli razgovor z Jugoslavijo nemogoč, kajti razlika med «zapadno koncepcijo» (kot se izražajo iredentisti) in med «koncepcijo maršala Tita, pri kateri vztraja kljub prelomu z Moskvo» — preveč globoka. Se več, v palači Chigi pravijo, da «takoimenovani predlogi maršala Tita dejansko niti ne zaslužijo truda, da bi se o njih razpravljalo, ker da dokazujejo, da njihov avtor nima niti najmanjšega namena priti do pravične rešitve vprašanja STO...».

Spričo takšnega stanja stvari je torej zelo verjetno, da se rimski voditelji ne bodo v svoji oholosti po ustoličenju svojih prvih emisarjev v Trstu niti hoteli toliko «ponižati», da bi sploh dali kakršno koli izjavo o nedeljskem pozivu maršala Tita. Če bo temu tako, bo to le ponovni dokaz, da je imel predsednik vlade FLRJ več kot prav, ko je poudaril, da De Gasperiju ni do sporazuma temveč, da mu služi tržaško vprašanje zgolj za propagandni trik proti Jugoslaviji. Da: služi mu za njegov poskus poseganja čez demarkacijsko črto pri Skofijah in nato še dalje, kamor bi za začetek verjetno zelo rad poslal kakšnega svojega organizatorja vohunskega in diverzantskega organizatorja, ali pa — kot po njegovem naročilu zahteva tržaški fašistični škof — vsaj kakšno preiskovalno komisijo — za začetek.

Spričo takšnega stanja stvari moramo na žalost ponovno ugotoviti, da so izgledi za tisto zbližanje, ki bi bilo med obema jadranskima sosedoma tako nujno zlasti za ureditev položaja in pravic Slovencev na Goriškem in v Benečiji, enaki ničli. Na žalost ne opažamo tudi nobenega znaka, da bi se takšno stanje v kratkem izpremenilo na bolje. Z našega stališča, s stališča tržaških Slovencev, moramo reči, da nam takšno stanje ne koristi, ker pomeni nadaljevanje skoro brezpravnega položaja, v katerem smo že vseh povojnih sedem let, saj živimo v pogojih iste fašistične zakonodaje, za katero je pred kratkim sam general Winterton dejal, da na podlagi navodil in ukazov iz Londona in Washingtona še vedno ni ukinjena. Takšno stanje ne koristi niti splošnim mednarodnim odnosom v tem delu Evrope ter Evropi in svetu sploh. No, kljub temu je naše stališče sledeče:

Temu stanju je kriv italijanski požrešni imperializem, nagrajen s popuščanjem njegovim zahtevam s strani Londona in Washingtona in kot posledice tega popuščanja vedno večje zahteve, vedno večja rimska požrešnost. Zato pozivamo bratske jugoslovanske narode in njihovo vlado, in njenega predsednika, naj vztraja na tem, da se bo tržaško vprašanje pravično rešilo na podlagi tistih načel, ki, predstavljajo temelj jugoslovanske zunanje politike, in ki jih je maršal Tito v februarju poudaril: 1. jugoslovanska vlada je bila, je in bo vedno proti vsakršnemu mešetarjenju s Tržaškim ozemljem in 2. interesi nas tržaških Slovencev so interesi naše matične države.

Kljub težki borbi, ki nam se spričo takšnega stanja obeta kljub še težjim žrtvam, ki jih bomo morali zaradi tega prenašati, pa s svoje strani obljubljamo, da bomo v tej borbi vztrajali kot smo vztrajali še hujših časih in vzdržali.

Torej: Nobenega popuščanja rimskemu pohlepu! B. S.

ODGOVOR MARŠALA TITA DELEGACIJI AMERIŠKIH ŠOLNIKOV

Mi gradimo socializem Sovjeti pa so zašli v državni kapitalizem

„Borba": „Na podlagi londonskih sklepov izvaja Rim praktično aneksijo cone A ter istočasno kliče na alarm in zahteva cono B" - Moša Pijade v Parizu in Londonu - Železniška proga Beograd-Bar bo veljala 80 milijard dinarjev in bo dolga 510 kilometrov

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 29. — V prisotnosti podpredsednika zvezne vlade Aleksandra Rankoviča in predsednika vlade Hrvatske dr. Vladimira Bakariča in drugih odličnikov je maršal Tito včeraj v Zagrebu sprejel 51-člansko delegacijo ameriških profesorjev, učiteljev in javnih delavcev pod vodstvom 82-letnega Dr. Eggy Sherwooda. Odgovarjajoč na vprašanje o razliki med sovjetskim in jugoslovanskim komunizmom je maršal Tito med drugim dejal:

«Mi gradimo socializem, sovjeti pa so šli na pot državnega kapitalizma. Mi smatramo, da se družabni razvoj mora vršiti pod čimbolj človeškimi pogoji, medtem ko Sovjetska zveza uporablja surovo silo, ne upošteva človeka in ne gleda na ljudi kot na ljudi. Mi smo opustili sovjetski način združenja kmetov in se trudimo, da se kmetje na delu prepričajo, da je skupna obdelava zemlje najboljša».

«Demokracija ni stvar zakona, ni abstraktna stvar — je maršal Tito dejal v zvezi z vprašanjem razlike med jugoslovansko in ameriško demokracijo. «Mi menimo, da mora demokracija imeti gospodarsko podlago. Brez gospodarske demokracije ni politične demokracije. Apolitično demokracijo v zaostali državi ni mogoče ustvariti s pomočjo direktiv, brez težav in bolečin, ki spremljajo porod nove družbe».

Nato je maršal Tito poudaril, da bo Jugoslavija po izpolnitvi petletnega plana posvetila veliko pozornost nadaljnjemu razvoju najvažnejše industrije, zlasti za potrebe široke potrošnje, za mehanizacijo kmetijstva. Pri tem je poudaril zlasti, da Jugoslavija ne želi postati avtarkična država, temveč da želi vzdrževati tesne trgovinske zveze z ostalimi državami.

Poudarjajoč polno svobodo vere in cerkve in dobre odnose države z muslimansko in pravoslavno cerkvijo, ki je najbolj številna, je maršal Tito naglasil, da so vrhovni voditelji katoliške cerkve v Jugoslaviji pod vplivom Vatikana, ki poleg križarske vojne proti komunizmu izvaja nacionalistično italijansko politiko.

«Mi imamo z italijansko državo neka sporna vprašanja», je dejal maršal Tito — «in nikomur ne moremo dovoliti, da katoliška cerkev pri nas postane transmisija te italijanske politike. Toda», je dejal maršal Tito, ko je poudaril, da mnogi nižji katoliški duhovniki sodelujejo z ljudskimi oblastmi, «se vidi, da pri nas ne obstaja vprašanje religije, temveč da gre za klerikalizem, za politične tendence, za nasprotovanje novemu državnemu sistemu, ki hočejo izkoristiti verka čustva ljudi v borbi proti novemu sistemu.»

Nato je maršal Tito poudaril, da Jugoslavija od ljudi, ki obiskujejo Jugoslavijo ne zahteva, da postanejo njeni propagandisti temveč, da ocenjujejo novo Jugoslavijo, ko njeni narodi v enotnosti in bratstvu gradijo svojo državo, in jo primerjajo s preteklostjo, ki so je v vojni spremenila v bratomor. «Prepričan sem, da ni poštenega človeka, ki ne bi poudaril, da smo storili največ, kar smo mogli ne glede nato, da smo grešili in da grešimo ter se trudimo, da te napake popravimo.»

Na vprašanje vodje skupine dr. Sherwooda, ali bo Jugoslavija lahko z ameriško vojno pomočjo branila svojo [illegible] v primeru napada [illegible], je maršal Tito poudaril, da bo Jugoslavija v stanju braniti svojo državo, ako dobi potrebno orožje in dodal, da se Jugoslovani zavedajo, da braneč svojo zemljo in nacionalno neodvisnost istočasno pomagajo tudi drugim državam in progresivnemu svetu. Lahko rečem, da bo Jugoslavija izpolnila svoje obveze in obljube. «Verujem v moč naše države, v duh naših narodov, v odločnost, da branijo svojo neodvisnost in da bodo doprinesli v obrambi željenega miru», je zaključil maršal Tito.

Izjava De Gasperija in antijugoslovanska gonja italijanskega tiska, ki je vsebina te izjave, se smatra v novinarskih krogih v Beogradu kot poičkus Italije, da pridobi zapadne sile, da zadovoljijo italijansko nenasitno iredentistično politiko v imenu atlantskega pakta in da se spustijo v nepošteno igro pomaganja rimskemu imperializmu.

Na podlagi sklepov londonske konference, poudarja «Borba», Rim praktično izvaja aneksijo cone A ter istočasno kliče na alarm in zahteva cono B».

«Borba» opozarja na nevarnost italijanskega avanturizma in izraža upanje, da bo na zapadu pravi realizem premagal rimsko izsiljevalno politiko in da bo Jugoslavija končno dobila v coni A jamstva za zaščito svojih pravic in interesov. «Borba» opozarja svetovno javnost, da Jugoslavija nima namena popuščati nenasitnim zahtevam Italije, ki zahteva danes Trst, da bo jutri zahtevala Kotor in poudarja, da italijanski strah pred jugoslovansko močjo opravičuje samo pohlep za roparske nakane Rima.

«Preko meja našega ozemlja, ki legitimno pripada naši državi, preko meja krajev, kjer živi naš osvobojeni narod, ne bo nikoli več stopila noga tujca, to mora biti jasno vsakomur, pa tudi tistim v Rimu».

«Čeprav so današnje pretenzije Italije odraz karikature imperialne politike», piše nocojšnja «Politika», «vendar to še ne pomeni, da niso odraz politične deformacije življenja Italije, iz katere se je že enkrat rodil fašizem in iz katere se lahko rodi tudi drugi. Vest o eksploziji vodikove bombe v Italiji lahko zastraši samo prebivalstvo Italije, a ne Jugoslavijo», piše «Politika» in ugotavlja, da se Italija, kateri je v tej vojni svoboda poklonjena, ni odrekla svoje črne preteklosti in da se italijanski tisk tudi po jasnih besedah maršala Tita v Glini ni odrekel svojih iluzij.

Podpredsednik Prezidija jugoslovanske ljudske skupščine Moša Pijade je davi z letalom prispel iz Pariza v London, kjer je prisostvoval sestanku razširjenega sekretariata mednarodnega foruma za mir, kateremu predseduje. Na tem sestanku je bil Moša Pijade pooblaščen, da odpotuje v London v svrho razgovorov s člani britanskega Sveta za mir.

Poročajo, da bo v kratkem predložen zvezni skupščini načrt o zgraditvi železniške proge Beograd - Bar, ki bo dolga 510 km in bo povezala Srbijo in Makedonijo z morjem. Nova proga, ki se bo gradila več let, bo stala okoli 80 milijard dinarjev.

B. B.

Prve priprave za volilni boj v ZDA

WASHINGTON, 28. — Notranjepolitično življenje bo v Združenih državah nekoliko mirovalo, medtem ko se izbrana kandidata dveh glavnih političnih strank pripravljata za mogočni volilni boj, ki se bo začel dva meseca pred novembrskimi volitvami.

Dan dela, ki danes pade na 1. september, imajo tradicionalno za otvoritev volilnega boja političnih kandidatov. Kandidati imajo polnih pet tednov časa pred volitvami, ki so 4 novembra. Kandidat republikanske stranke za predsedniške volitve, Dwight Eisenhower, se bo po dveh tednih oddiha vrnil v svoj glavni stan v Denverju, Colorado. Podpredsedniški kandidat senator Richard Nixon, se je sestal z Eisenhowerjem, da se dogovorita glede strategije volilnega boja. Demokratski predsedniški kandidat, Adlai Stevenson, se bo vrnil v svoj guvernerski urad v Springfieldu, Illinois, kjer mora spraviti v red svoje uradne posle. Po štirih letih uprave te velike srednje-zahodne države je bil Stevenson izvoljen tudi za guvernerskega kandidata v novembrskih volitvah. Senator John Sparkman je bil izvoljen za podpredsedniškega kandidata.

Politični opazovalci so prepričani, da se bo prihodnji volilni boj bolj ukvarjal z domačimi kot z mednarodnimi zadevami. V tem oziru opisujejo Eisenhowerja, da stoji malo bolj na levo od konservativnega krila republikanske stranke, za Stevensona pa pravijo, da stoji malo bolj na desno od liberalnega krila demokratske stranke.

Nove omejitve uvoza v Anglijo za izboljšanje plačilne bilance

Finančni minister Butler je najavil nove varčevalne ukrepe, med njimi 40-odstotno znižanje uvoza industrijskih izdelkov in 25 odstotno znižanje uvoza neracioniranih živil - Laburisti bodo glasovali proti ratifikaciji pogodbenih sporazumov v Bonnu

LONDON, 29. — Angleški finančni minister Butler je danes naznanil v spodnji zbornici nove drakonske ukrepe v angleškem gospodarstvu. Ukrepi, ki so jih napedovali že nekaj časa, obsegajo znatno skrčenje uvoza, s katerim upajo zmanjšati deficit plačilne bilance.

Uvoz izdelanega blaga, razen strojev in drugih dobav za državno obrambo, se bo v drugem polletju letošnjega leta zmanjšal za 40 odstotkov v primerjavi z drugim polletjem leta 1951. Uvoz papirja in celuloze pa ne bo znašal niti polovice uvoza v lanskem drugem polletju.

Odkar je Churchill po volitvah lanskega oktobra prišel na vlado, je moral izvesti že tri močne redukcije uvoza, razne redukcije v načrtu investicij, varčevalne ukrepe v državni upravi, zmanjšanje živilskih obrokov in podaljšanje oboroževalnega načrta od treh na štiri leta. Vendar Anglija še vedno uvaža več kot izvaža, tako da se dolarske in zlate rezerve stalno manjšajo.

Diskusija v spodnji zbornici, ki jo je začel Butler s svojim naznanilom, bo verjetno precej globoko posegla v proučevanje angleškega gospodarskega položaja, o katerem bo jutri govoril tudi Churchill. Po tej debati bo odšla zbornica na dvomesečne počitnice.

V svojem govoru je Butler zatrdil, da bodo novi ukrepi «odločilno prispevali k uravnovešenju angleškega gospodarstva». Naznanil je tudi, da so ZDA dale Angliji naročila za izdelavo orožja in vojaškega materiala v skupni vrednosti 25 milijonov funtov šterlingov. Angleška vlada meni, da bo lahko dosegla dobiček v valuti, ki bo za 10 milijonov funtov večji od predvidenega, s prodajanjem orožja tujini izven šterlinškega področja. Kot je dejal Butler, se trenutno pogajajo za povečanje angleških dobav orožja tujini, kar bi utegnilo zmanjšati oboroževanje Anglije. Vendar upa Chuchill, da bo z novimi ukrepi, ki jih bo naznanil jutri, položaj uredil.

Churchill je sporočil, da bo v zadnjem tednu novembra v Londonu zasedanje ministrskih predsednikov Commonwealtha, na katerem bodo «razpravljali o skupnih gospodarskih vprašanjih». Na zasedanju bosta manjkala ministrska predsednika Indije in Južne Afrike, ki ju bodo zastopali predstavniki. Churchill je izrazil upanje, da bodo na tem zasedanju «našli pot za rešitev gospodarskih vprašanj, na katerih so zainteresirane vse države, ne le dežele Commonwealtha».

Butler ni točno pojasnil, kateri stroji in oprema spadajo v prednostno skupino materiala, potrebnega za državno obrambo; omejil se je na obljubo, da bo o tem jutri obširneje govoril Churchill. Opazovalci menijo, da utegne biti oboroževalni program znatno zmanjšan.

Na drugi strani je Butler še bolj poudarjal prvenstveno skrb angleške vlade za dvig izvoza. Vprašanje izvoza je vprašanje produktivnosti angleške industrije; nemška in belgijska industrija sta dobili znatna naročila prav zaradi dolgih dobavnih rokov v Angliji. Zdaj pripravljajo načrt olajšav, ki bi naj omogočile angleškim izvoznikom največji uspeh na svetovnih tržiščih.

Danes naznanjeni ukrepi bodo med drugim prizadeli tudi Italijo, zlasti 25-odstotno znižanje uvoza neracioniranih živil, med katerimi so najvažnejša sadje, zelenjava in živilske konzerve.

V imenu opozicije je za Butlerjem govoril bivši laburistični finančni minister Hugh Gaitskell, ki je poudaril znižanje uvoza živil in poziv vlade delavcem za nove napore. Te povečane napore delavcev, je dejal Gaitskell, plačuje vlada z zvišanjem življenjskih stroškov, na drugi strani pa noče dovoliti zvišanja mezd.

Po debati o gospodarskih vprašanjih bo spodnja zbornica v četrtek in petek razpravljala o ratifikaciji pogodbenih sporazumov z Zahodno Nemčijo. Laburistična parlamentarna skupina je na današnjem sestanku sklenila z veliko večino, da bo glasovala proti takojšnji ratifikaciji pogodbe in predložila resolucijo, ki bo zahtevala odgoditev ratifikacije.

Laburistična resolucija poudarja, da si zahodne velesile še prizadevajo priti do pogajanj z ZSSR o nemškem vprašanju, in zatrjuje, da je treba najprej oborožiti atlantske dežele, nato pa šele Nemčijo. Končno pravi resolucija, da bi morali vključitev nemških vojaških oddelkov v zahodne oborožene sile izvesti na tak način, da to nikakor ne bi pomenilo vojaške grožnje za svet.

Kmetijski delavci stavkali v Italiji

RIM, 29. — Danes je bila po vsej Italiji stavka kmetijskih delavcev, ki so jo organizirale skupno vse tri sindikalne organizacije. Po poročilih iz posameznih pokrajin je bila udeležba v stavki najboljša v provincah Bologna, Ferrara, Modena in Siena, medtem ko je bila bolj nizka v srednji, zlasti pa južni Italiji, kjer je sredi splošne zaostalosti tudi sindikalna zavest še bolj nizka, obenem pa zaradi velike revščine pritisk delodajalcev najobčutnejši. Vodstvo demokristjanske stranke, ki se je danes sestalo, je sklenilo nekaj važnih sprememb v notranji organizaciji. Tako je vodja demokristjanske propagande (SPES) postal dosedanji državni potajnik Del Bo, ki ga štejejo med najsposobnejše mlade demokristjanske voditelje. Organizacijski podtajnik stranke pa je postal prof. Sangalli. Spremembe so bile tudi na nekaterih drugih mestih.

Vodstvo PSDI je na eni svojih predkongresnih sej razpravljalo o načrtih za novi volilni zakon za parlamentarne volitve. Romita je prebral svoje poročilo, ki bo razdeljeno strankinim organizacijam; poročilo se omejuje na naštevanje tendenc, ki so se v tem vprašanju pojavile med vodstvom stranke. Desnica (Simonini) in center (Saragat) odobravata spremembo volilnega zakona z uvedbo «apparentamenta» in «nagrade večini» tudi za parlamentarne volitve, kot hočejo demokristjani, večinska skupina (Romita) se zavzema za čisto proporcional. no razdeljevanje glasov, levica (Greppi in Codignola) pa je v zahtevi po proporcionali še ostrejša.

Škandalozne kupčije južnokorejskih ministrov

PAN MUN JOM, 29. Današnja seja zveznih častnikov je trajala tri četrt ure. Glasnik OZN polkovnik Borchet je ob zaključku razgovorov izjavil, da imajo nasprotniki namen potek razgovorov nekoliko zavleči. Na bojiščih je silovito deževje oviralo operacije. Zavezniško letalstvo je s pomočjo radarja bombardiralo kemično tovarno v Hungnanu, železniške mostove v Ingmi ter sedeže vojaških poveljstev in hidroelektrične naprave.

Poročilo csme armade pravi, da so Severnokorejci med 15. in 21. julijem utrpeli 1920 mrtvih, 949 ranjenih in 18 ujetih. V prvi polovici julija pa so severnokorejske izgube ocenjene na 2468 mrtvih in 2983 ranjenih.

Kakor poročajo iz Pusana so danes odstopili štirje ministri južnokorejske vlade, in sicer zaradi tega, ker je nekaj ministrov zapletenih v škandalozne črnoborzijanske kupčije. Parlamentarni odbor je namreč prejšnji teden ugotovil, da so bila prodana kmetovalcem gnojila in semena, ki jih prejema Koreja kot pomoč iz tujine, potri do petkrat višjih cenah, nego je bilo določeno.

Radio Peking je danes izjavil, da bi uporno zadržanje Združenih narodov v pogledu vprašanja vojnih ujetnikov lahko dovedlo do prekinjenja pogajanj v Pan Mun Jomu. Radio je zatrdil, da se bodo Severnokorejci še nadalje trudili, da bi zavezniki odstopili od svojega principa, po katerem bi noben ujetnik ne smel biti prisilno repatriiran.

Italijanska „bomba"!

WASHINGTON, 29. — Komisija za atomsko energijo ZDA ni hotela komentirati vesti, ki se je pred kratkim pojavila v nekem rimskem listu o domnevni vodikovi bombi, ki naj bi bila zgrajena in razstreljena v Italiji. «Ne komentiramo nikdar zadev v zvezi z razvojem orožja», je dejal glasnik te komisije.

Toda nekateri strpnejši strokovnjaki so se vendarle pomudili pri tej vesti in izrazili resne dvome, da bi si mogla Italija privoščiti nekaj podobnega in celo z vodikovo bombo, potem ko so se morali Američani pri važnejših poskusih zateči na osamljeni Eniwetok v Tihem oceanu, akoravno razpolagajo z obsežnimi puščavskimi področji na domačem ozemlju. Mimogrede so strokovnjaki pripomnili, da so naprave v Savannahu, kjer naj bi bila izdelana prva vodikova bomba, zahtevale okroglo milijardo in 200 milijonov dolarjev.

Ob zaključku so se tehnični strokovnjaki nekako slučajno spomnili na reko novic o argentinski vodikovi bombi, ki so potem tako nenadno in brez primernega pojasnila izostale.

ANGLEŠKI VELEPOSLANIK SE JE VRNIL V KAIRO

Pogajanja Maher paše in Nagiba z vafdisti o rešitvi ustavne krize - Nove aretacije kraljevih sodelavcev in vedno nove obtožbe proti Faruku

KAIRO, 29. — Včeraj ponoči je prispel v Kairo angleški veleposlanik Ralph Stevenson, ki se je danes že dvakrat razgovarjal z ministrskim predsednikom Ali Maher pašo in z generalom Nagibom. Maherja je danes obisakl tudi francoski veleposlanik.

Glavno zanimanje političnih krogov pa velja razgovorom med Nagibom, oziroma Maher paše in predstavniki vafdistične stranke. Vodstvo stranke je šele na včerajšnjem sestanku sklenilo zahtevati sklicanje parlamenta, ki ga je marca Hilali paša razpustil. To stališče je Maher paši danes predpoldne prikazal predsednik vafdistične stranke Nahas paša. S podobnim namenom se je glavna tajnik stranke Serag el Din paša razgovarjal z Nagibom. Nahas paša je popoldne še enkrat obiskal Maherja in po razgovoru izjavil novinarjem: «Smo že blizu sporazuma».

Pogajanja se tičejo v glavnem rešitve ustavne krize, ki je nastala po Farukovem odstopu in ki jo je treba končati s sestavo namestniškega sveta. Egiptovska ustava ne predvideva primera abdikacije, toda vafdisti trdijo, da je treba v tem primeru uporabiti določila, ki veljajo za primer vladarjeve smrti, kajti «v obeh primerih ostane prestol nezaseden». Za primer kraljeve smrti predvideva ustava, da je treba v desetih dneh sklicati parlament, ki izvoli namestniški svet. Če bi bil parlament razpuščen, novi pa še ne izvoljen, je treba tako sklicati stari parlament. Moč vafdistične stranke v sedanjem položaju je v tem, da ima večino v razpuščenem parlamentu.

Danes so bile v Egiptu izvršene številne nove aretacije Farukovih sodelavcev. Vlada je dala finančnemu ministru nalogo, naj sestavi podroben inventar kraljevskih palač in arhivov. Obenem je vlada podvzela stroge ukrepe, da bi preprečila beg iz dežele vsakomur, ki kar koli ve o kraljevem gospodarjenju.

V tisku se množijo obtožbe proti Faruku. Bivši glavni tožilec, ki je preiskoval skandal z orožjem, pa ga je nato Faruk odstavil, je izjavil, da je bil kralj osebno zapleten v škandal. Vendar Faruka ne bo mogoče obtožiti, ker uživa po egiptovski ustavi imuniteto.

V časopisih se pojavljajo vesti o 20 milijonih funtov šterlingov, ki jih je Faruk deponiral v neki banki v Braziliji, o 10 milijonih dolarjev, ki so naloženi v ZDA in o ne točneje označenih vsotah v Italiji, Švici in drugod. Listi objavljajo pod velikimi naslovi tudi vest, da je Faruk odnesel iz Egipta ogromno količino zlata.

Toda obtožbe proti Faruku se ne tičejo samo finančnih vprašanj. Visoke mohamedanske oblasti so začele s preiskavo o okoliščinah, v katerih si je dal Faruk pripisati naslov «sayed», do katerega imajo pravico samo «zakonski potomci preroka Mohameda». Faruk je maja dobil uradno potrdilo, da je «sayed». (Egiptovsko dinastijo je ustanovil pustolovski turški vojskovodja, doma nekje iz Makedonije).

Uradni predstavnik vlade pa je izjavil, da ima vlada v rokah številne dokumente, ki dokazujejo korupcijo, ki se je razvila v Farukovem krogu. «To, kar smo vedeli o korupciji v Egiptu pred državnim udarom, je bilo samo pet odstotkov tega, kar vemo zdaj», je dejal predstavnik.

UPOR V HAREMU

Angleško-iranska pogajanja za rešitev petrolejskega spora?

Zaupnica Mosadeku v teheranskem parlamentu - Zaplemba premoženja Ghavama es Sultaneha - Protiameriški glasovi v Teheranu in obnovitev zahtev po Bahreinskem otoku

TEHERAN, 29. — Ministrski predsednik Mohamed Mosadek je danes z ogromno večino dobil zaupnico od parlamenta. Od 69 prisotnih poslancev je 68 glasovalo zanj, eden pa se je vzdržal.

Parlament je tudi sklenil, da bo nujno postopal v obravnavanju zakona o zaplembi imetja Ghavama es Sultaneha. Njegovo premoženje nameravajo uporabiti za odškodnino žrtvam zadnjih neredov. Zakonski načrt so nato predložili posebni komisiji z nalogo, naj ga objavi v službenem listu, kar je mogoče razumeti že kot njegovo odobritev. Nato je parlament začel z razpravljanjem o vladnem programu.

Med sejo je neodvisni poslanec Damavandi zahteval odstranitev ameriških vojaških in gospodarskih svetovalcev, ki so v Perziji, ker je ameriški sodnik pri mednarodnem sodišču v Haagu glasoval proti iranskemu stališču. Tudi nekateri poslanci narodne fronte so imeli danes ognjevite protiameriške govore.

Nekateri poslanci so tudi zahtevali, naj vlada nacionalizira tudi petrolejsko industrijo na otoku Bahrein v Perzijskem zalivu. Perzijske zahteve na ta otok, ki ga pod angleškim protektoratom upravlja domači šejk, so stare že 75 let. Zadnjič je perzijska vlada obnovila to zahtevo 2. junija, ko je poslala noto v tem smislu angleški vladi.

Petrolejska koncesija na Bahreinu je last ameriškega podjetja «Bahrein Petroleum Company», ki je odvisna od velike ameriške družbe «California — Texas Company». Rafinerija ima letno kapaciteto 7 milijonov ton. Na Bahreinskem otoču je tudi glavni stan angleških in ameriških mornariških sil v Perzijskem zalivu.

Glasilo narodne fronte «Bahtar» zatrjuje, da je minister dvora danes obiskal Mosadeka in z njim razpravljal o reorganizaciji dvora. List dodaja, da je Mosadek predlagal načrt, po katerem bi kraljica mati, princezinja Ašraf in princ Ali Reza zapustili Perzijo. Mosadekovi privrženci so te tri nedavno kritizirali, da se «vmešujejo v iranske zadeve».

Isti list zatrjuje, da je sedem petrolejskih ladij — italijanskih, egiptovskih in honduraških — na poti v Abadan, kjer bodo naložile surovo in rafinirano nafto. Po tem poročilu sta kupca petroleja italijanski petrolejski zavod za Srednji vzhod, ki je najel tudi ladjo «Rose Mary», ki je zdaj pridržana v Adenu, in ameriško podjetje «Nelson-Waldron».

«Bahtar» poroča tudi, da so člani prosovjetske stranke Tudeh poskušali napasti železniško skladišče, kjer so razkladali ameriško orožje, namenjeno Iranu. Načelnik iranskega glavnega stana, general Morteza Yazdenpanah, pa bo jutri odpotoval v ZDA «na zdravljenje».

Medtem se širijo v Londonu vesti, da so se začela tajna angleško-perzijska pogajanja za rešitev petrolejskega spora. Po teh govoricah se v Teheranu pogaja angleški odpravnik poslov Middleton z Mosadekom. Pravijo, da je Iran dal konkretne predloge o odškodnini družbi Anglo Iranian. Baje je perzijski predlog posredoval dosedanji perzijski odpravnik poslov v Haagu Navab, ki je bil zdaj imenovan za zunanjega ministra.

Zdi se, da se tudi v Angliji zavedajo vedno večjih težav, ki bi jih morala premagovati družba «Anglo Iranian», če bi hotela postavljati pred sodišča vsega sveta morebitne prevoznike in kupce perzijskega petroleja, zlasti še, ker je sklep haaškega sodišča angleško tezo juridično zelo omajal. Na drugi strani pa je tudi Perziji nujno potrebno, da slednjič le začne prodajati nacionalizirani petrolej.

Mosadekova vlada je tudi javila, da bo poskušala doseči, da ZSSR vrne Iranu njegovo zlato v vrednosti 20 milijonov dolarjev.

Znižana ameriška naročila francoski industriji

PARIZ, 29. — Predstavnik francoskega obrambnega ministrstva je izjavil, da vlada ZDA ni hotela dodeliti Franciji več kot eno tretjino od 625 milijonov dolarjev vojaških naročil, ki jih je Francija zahtevala za prihodnja tri leta. Ameriški veleposlanik v Parizu James Dunn je izročil v petek francoski vladi memorandum, ki določa višino naročil na 187 milijonov dolarjev.

Ameriški odgovor je povzročil preplah v francoskih vladnih krogih, kjer že govorijo o možnosti znižanja števila divizij, ki jih mora Francija dati na razpolago NATO do prihodnjega leta, ali pa o znižanju kreditov za gradnjo letališč na francoskem ozemlju.

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

Danes, sreda 30. julija
Abdon, Vitodrag
Sonce vzide ob 4.45 in zatone ob 19.37. Dolžina dneva 14.52. Luna vzide ob 13.38 in zatone ob 22.46
Jutri, četrtek 31. julija
Ignacij, Jelonica

RESOLUCIJA POKRAJINSKEGA SVETA

Melioracija gradiščanskega polja

bi bila glavno sredstvo za premostitev krize, nezadovoljstva prebivalstva in skrbi njegovih predstavnikov

GORICA, 29. — Na svoji zadnji seji je pokrajinski svet, kot smo poročali, sprejel in odposlal pristojnim vladnim organom za pospešitev postopka za melioracijo krminsko - gradiščanskega polja, sledečo resolucijo:

Upoštevajoč, da je bilo krminsko - gradiščansko polje z odlokom 23.8.49. štev. 1068 prišteto med melioracijske površine druge kategorije;

da je bilą z odlokom 13.3.50 štev. 47 odobrena ustanovitev melioracijskega konzorcija;

da je bil z odlokom 20.12.50. odobren splošen načrt za melioracijo, izvedba katerega bi stalą 1.800.000.000 lir ter načrta za poravnavo za 250.000.000 lir, ki ju je izdelalo Ministrstvo za poljedelstvo in gozdarstvo;

da je bilo v načrtu predvideno izkoriščanje vode reke Soče v namakalne in hidroelektrične namene s strani električne družbe za Julijsko krajino SELVEG, je konzorcij v tem času sklenil s SELVEG pogodbo, s katero se je družba obvezala napraviti glavna dela (zajero reke, dovajalnike vode k rezervoarju in odtok preostale vode) ter naprave za dobavo vode za namakalne potrebe, za kar bi konzorcij prispeval 500 milijonov lir;

da se je družba SELVEG že marca 1950. leta sporazumela z ECA iz Trsta, da bo dovajala ves potreben električni tok na Svobodnem tržaškem czemlju (električna hidrocentrala s 7.000 KW bi morala urediti tudi napetost dobav toka iz daljnih central Veneta) proti 3 - odstotnemu posojilu;

da, čeprav ji je konzorcij zagotovil prispevek 500.000.000 lir, družba SELVEG noče več izvršiti dela, za katero se je obvezala in kateremu je podrejeno tudi delo, ki ga je dolžan izvršiti konzorcij, z opravičilom, da ECA — verjetno zaradi nastale vojne na Vzhodu — ne namerava več dodeliti posojila v znesku 1 milijarde in s tem padejo vsi ukrepi, ki jih je vlada izdala;

upoštevajoč, da je goriška pokrajina ostala po mirovni pogodbi odrezana od zaledja in breme, ki ga mora nositi da preokrene svoje gospodarstvo, odprto rano brezposelnosti, ki jo še veča neprimerno visoko število beguncev ter kriza v kateri se nahajajo maloštevilna industrijska podjetja ter v zadnjem času tudi tekstilna industrija, bi bila melioracija omenjenega polja, s katero bi zboljšali pridelke in zvečali donos, glavno sredstvo zą premostitev naraščajoče krize, nezadovoljstva in obupa prebivalstva ter skrbi njegovih predstavnikov;

ker niso intervencije konzorcija, oblasti ter lokalnih ustanov in organizacij doslej nič zalegle, prosimo vlado, naj nemudoma prouči stanje in odločno intervenira za takojšnjo izvedbo načrta.

Zvišana družinska doklada obrtnikom

Zveza obrtnikov sporoča svojim članom, da je te dni prišlo med Generalno konfederacijo obrtnikov in sindikalnimi organizacijami do sporazuma za zvišanje družinske doklade obrtniškim uslužbencem.

Po novem sporazumu bodo delavci prejeli: po 120 lir dnevne doklade za vsakega otroka, 85 za ženo, 55 za vsakega izmed staršev; uradniki: 153 za vsakega otroka, 100 za ženo in 55 za vsakega izmed staršev.

Sporazum je stopil v veljavo 16. junija, zato bodo nameščenci, ki prejemajo mesečno plačo, deležni poviška družinske doklade od 1. junija dalje, nameščenci s petnajstdnevno plačo pa od 16. junija dalje.

Vesti za trgovce

Zveza trgovcev za goriško pokrajino sporoča vsem vélanjenim tvrdkam, da si na njenem sedežu na Korzu Italija št. 5 lahko ogledajo sledeče okrožnice:

Izvoz cunj preko carine; uvoz gojenih biserov iz Japonske: izvoz povrtnine v obmejnem predelu; določila medministrskega odbora v prid italijanskim proizvodom; nove koncesije za začasen uvoz; tabela «Import»; izvoz 2500 ton amonijevega sulfata na Holandsko; razdeljevanje predujma na kontingente; trgovinska izmenjavanja med Francijo; globalni kompenzacijski sporazum med Italijo in Kostariko; zmanjšanje izvoza v Avstralijo; povpraševanja in ponudbe za zastopstvo iz Brazilije; določila ministrstva za industrijo in trgovino za prodajo čokolade in čokoladnega nadomestka.

Poravnajte naročnino za radio

Obveščamo lastnike radiosprejemnikov, da zapade konec julija zadnji rok za poravnavo naročnine za radio aparate, za drugo šestmesečje 1952. Vsi zamudniki bodo kaznovani z globo.

Tipična kmečka hiša v Zabnicah v Kanalski dolini.

NEKAJ O OBIČAJIH IN PRIPOVEDKAH V BENEŠKI SLOVENIJI

Ta zemlja je in bo ostala slovenska

Hribi, senožeti in polja, hudourniki, potoki in reke v Beneški Sloveniji imajo in bodo še ohranili slovenska imena, kot so jih imeli pred tisoč leti. Ta imena bodo za vedno pričala, da je zemlja, na kateri prebivamo, slovenska.

Hrib Sv. Martin, visok 950 m, je na desni strani Rečanske doline. Na desni strani teče reka Koderjana, ki izvira izpod Kolovrata in se zliva v Klodiču v reko Kozico, ki potem teče po Rečanski dolini skozi St. Lenart, na levi strani pa teče reka, ki izvira izpod Livka in se steka v reko Aborno, ki potem teče po Sovodenjski po domače «Zadenski» dolini. Pod Sv. Martinom so vasi grmeške občine in sicer Zgornji in Spodnji Grmek, Vodopivec, Platac, Zgornje in Spodnje Brdo, Klodič, Selce in Topolove. Na vrhu je 452 leti stara cerkev in je pred stoletji bila edina v grmeški občini. Na Sv. Martinu so se zbirali ob nedeljah ljudje iz omenjenih vasi. Stari domačini pravijo, da so morali verniki iz teh vasi po določenem sporedu vsako noč dolivati olje v luč, ki je morala vedno goreti, ko je bila cerkev še posvečena.

„Plesišča" in cerkveni shodi

Dvajset metrov pod cerkvijo «Pod gradom» je bil velik grad za obrambo proti Turkom, ki so v takratni dobi pogostoma ropali po naši zemlji. Dobrih sto metrov pod vrhom pa so planinske senožeti, ki jim domačini pravijo «plesišča». Ime je nastalo še v starih časih, ko so tu ob cerkvenih skodih plesali in se zabavali. V septembru so imeli namreč na Sv. Martinu velik cerkveni shod. Se dandanes se poznajo ostanki ceste, ki so jo bili domačini že takrat zgradili. Po tej cesti so vozili z voli na planine vino «cevidin», «gubance» in «pince».

Imeli so pravi trg, mladina pa je napravila «brejar» in priredila ples. Praznik ali «senjam» je trajal tudi do osem dni. Septembrski običaj se nadaljuje še dandanes, a ne več tako slovesno kot v takratni dobi. To pa zaradi tega, ker je skoraj vsa mladina v tujini, mladina pa, ki je ostala še doma, je brezposelna in brez denarja. Sedaj je «senjam» na Sv. Martinu samo dvakrat na leto. Prvi je na 16. ali 22. septembra; ta dan priredi mladina ples na planini «Prevel». Drugi praznik je 11. novembra, na dan sv. Martina. Prebivalstvo grmeške občine ima navado, da če dolgo ne dežuje in je velika suša, gre v procesiji do Sv. Martina prosit dežja.

Na tem hribu najdemo tudi dva studenca z dobro pitno vodo, ki jo poznajo ne samo prebivalci Rečanske doline, ampak tudi Furlani. Prvi studenec je na desnem pobočju hriba v «Meskalah pod čelom», drugi pa «Pri hladnim studencu». Voda teh studencev bi zadostovala za vasi, ki so pod Sv. Martinom in so še brez vodovodov.

Na Sv. Martinu je veliko čelo, kakor vedno pripovedujejo domači starši svojim otrokom, tako veliko, da v njem stoji obroč, za katerega naj bi bila pripeta v dobi vesoljnega postopa Noetova ladja.

Bitka s cepci

Sv. Martin je poznan posebno od leta 1848. zaradi «Republike Sv. Martina». Dne 20. in 21. aprila 1848. se je bilo namreč vse ljudstvo Rečanske doline dvignilo kot en mož proti Hrvatom in proti Furlanom. V tisti dobi je bila vsa Beneška Slovenija pod Avstrijo in hrvatski vojaki so pogostoma obiskovali Beneško Slovenijo. Hranili so se kjer so se ustavili, kmetom so jemali krave in v zameno so jim dajali bone, katere je potem plačala avstrijska vlada. Če so pa Hrvati prišli h kakšnemu graščaku, ali grofu, jih je ta moral brezplačno hraniti. Zato so graščaki sovražili Hrvate. Mobilizirali so vse kmete Rečanske doline, ki so bili njih podložniki, ter jih nagovarjali, naj se uprejo Hrvatom, da jim preprečijo pohod čez Beneško Slovenijo.

Hrvatov je bila ena četa. Nameravali so čez Kolovrat in Hum na Staro goro in v Čedad. To so jim pa kmetje iz Dreke preprečili, ker so jih počakali v zasedah. Ko so Hrvati uvideli, da ne morejo po tej poti, so ubrali drugo smer in sicer čez vasi Livek, Breza in Ključ, kjer teče danes državna meja med Italijo in Jugoslavijo. Hoteli so preko Sv. Martina po Rečanski dolini v Čedad. Rečanski kmetje pa niso spali, na pomoč so jim prišli tudi sosednji Furlani, ki pa jih naši ljudje niso marali. Šli so čakat Hrvate na Sv. Martin, a prva bitka je bila med rečanskimi in furlanskimi kmeti. Furlani so morali zbežati predno so prišli Hrvati.

Naši kmetje so bili oboroženi s kosami, cepci, vilami in palicami. Edini spomin, ki je ostal našim pradedom od tistih Furlanov so bile besede nekega Furlana. Ko ga je domačin iz Grmeka, po imenu Mohor, udaril s cepcem po glavi, se je Furlan pritoževal: «I porce Sclas an une arme che si scurte e slunge e bate come il diavul».

Nič bolje pa se ni godilo domačinom, ko so prišli Hrvati. Pravijo, da je samo eden izmed naših kmetov imel puško na kresilo. Ko je zagledal četo Hrvatov na planini «Na ključe» je sprožil strel proti njim, Hrvati pa so odgovorili s pospešenim ognjem, in so začeli obkoljevati hrib. Ko so naši spoznali nevarnost, so tako zbežali, da se je kar kadilo za njimi. Hrvati so pa tako streljali, da so veje kar letele z drevja. Ko so Hrvati zavzeli Sv. Martin, ni bilo na njem več nikogar, ki bi se jim uprl. Postavili so šotore in prenočevali na Sv. Martinu. Naslednji dan pa so prišli v vas Gorenje Brdo in odvzeli kravo kmetu Mohorinu iz Brda, kuhali so pa v zvonu, ki so ga bili vzeli v cerkvi in ga ni nihče več vrnil.

Naši dedje niso branili italijanskih mej

Prebivalstvo Rečanske doline je še dandanes ponosno na hrabrost ranjkih dedov in hrani še vedno v spominu «Republiko Sv. Martina». Za stoletnico tega upora so italijanske oblasti 3. oktobra 1948. postavile spominsko ploščo, toda na njej ni zapisana resnica o stvari, za katero so se borili naši predniki. Na plošči je napisano: «Qui sorgente il popolo di queste vallate i confini della patria difese li, 20 e 21. aprile 1848». Povedati moramo tistim, ki so ploščo postavili, da takrat niso bile meje italijanske domovine na Sv. Martinu, ker je Beneška Slovenija prišla pod Italijo šele 1866. leta. Naši dedje niso niti branili Italije, saj so zalovili Furlane s cepci, ker so jim - dišali po Italiji.

„Krujupete" prijateljice kmetov

Pod čelom «V stolu», pravijo domačini, je bilo v starih časih polno krujupet, ki so ponoči vpile in dajale kmetom dobre nasvete ter jim prerokovale dobra in slaba vremena. Nekoč so kmetje iz Platca orali pri mesečini celo noč na Plaškem bregu v njivi kmeta Jerneja. Kmetom se je vedno trgala vrv, zlomila se jim je bila tudi ojnica. Krujupete so začele vpiti na ves glas: «Uvi, uvi trto barovik, da postane stanovik, da bo vozil rad volic in namesto ojnice pa čaren taren za doprego». Kmetje so tako storili in zares se jim potem ni več trgalo.

Pravijo tudi, da so Jerneju iz Platca ugajali nasveti, ki so mu jih dajale krujupete in je zato sklenil, da ujame eno in jo obdrži za ženo. Tako kot je mislil, je tudi storil. Šel je v jamo «V stolu», kjer so bile krujupete in je pripeljal eno domov. Ona mu je rekla: «Jaz ostanem s tabo, a pod pogojem, da mi ne boš nikdar rekel krujupeta». Jernej ji je to obljubil. Neki dan je šel Jernej v Čedad po opravkih in ko se je vračal domov so mu domačini na poti povedali, da mu je krujupeta požela vso še zeleno pšenico. Jernej je zaklel: «O hudirac bodi ti farlanova krujupeta», pohitel je domov in ves jezen očital krujupeti: «Zakaj si mi požela vso še nezrelo pšenico, ti «carukana krujupeta»? Zagrabil jo je za lase in jo začel pretepati. Ko je jo spustil je krujupeta žena zbežala k ostalim krujupetam.

Nehvaležni Jernej

Ponoči se je usula takšna toča, da je uničila kmetom vso pšenico in ostali pridelek. Jerneju je krujupeta rešila pšenico in vsi kmetje so hodili k njemu naslednje leto po seme. Jernej je spoznal, da je krujupeta požela pšenico, ker je vedela da bo ponoči toča. Kesal se je, da jo je pretepel in sklenil, da jo bo šel poiskat. Cele noči jo je iskal po vseh jamah in potokih in končno jo je našel v jami «V lazeh nad lipcami». Zaprosil jo je, naj mu odpusti in krujupeta mu je zares vse odpustila, opozorila pa ga je, da če ji bo še enkrat rekel krujupeta, ga bo za vedno zapustila in je ne bo nikdar več videl. On ji je obljubil in za roke odpeljal domov divjo, toda pridno nevesto. Pametno in mirno je živela dolgo časa pri Jerneju, prišel pa je dan, ko je gospodar moral zopet po opravkih v Čedad, krujupeta je ostala pa doma. Tokrat pa mu je požela vso ajdo, ki tudi ni bila še zrela. Ko se je vračal domov iz Čedada so mu domačini že na poti povedali, da mu je krujupeta požela ajdo. Jernej se je razburil in pohitel domov. Vpil je: «Prokleta krujupeta, «buoh te ustreli». Očital ji je, da mu je požela še nezrelo ajdo in jo začel strašno pretepati; ona pa mu je zbežala.

Potem ni bilo več ne duha ne sluha o krujupetah. Ostale so nam samo te pravljice, ki nam jih še dandanes pripovedujejo naši starši.

Predan Izidor

NAVODILA ZA ODKUP dodatnega kontingenta pšenice

GORICA, 29. — Pred dnevi se je na prefekturi sestal pokrajinski odbor za odkup žita in določil, kako bodo razdelili nov kontingent prostovoljne oddaje 10 tisoč stotov pšenice.

Na podlagi odredb, ki jih je izdalo ministrstvo za poljedelstvo in gozdarstvo, bodo:

1. v seznam prostovoljnih oddajateljev žita vključili tudi tiste pridelovalce, ki so v letu 1947-48. oddali manj kot 1 stot pšenice in ki v prejšnjih letih niso bili vzeti v poštev za prostovoljno oddajo pšenice. Omenjeni pridelovalci lahko oddajo do 5 stotov pšenice.

Omenjeni bodo pooblaščeni oddati pšenico z objavo njihovega imena v posebnih seznamih na občinski razglasni deski. Pokrajinsko nadzorništvo pa jim bo poslalo potrdilo za oddajo, v katerem bo navedena količina, ki jo lahko oddajo in odkupni center.

2. Pridelovalci, ki so bili letos obvezani oddati od 3.25 do 33 stotov pšenice bodo v nov odkupni kontingent lahko oddali še 50 odstotkov količine, ki je navedena v seznamih na občinski razglasni deski. Tudi tem bo Pokrajinsko nadzorništvo za poljedelstvo poslalo potrdilo o oddaji, v katerem bo navedlo količino, ki jo lahko oddajo, in odkupni center.

3. Pokrajinsko nadzorništvo za delo bo interesentom z nadomestnimi potrdili sporočilo količino, ki jo lahko oddajo, odkupni center, kateremu morajo blago izročiti, ter rok oddaje.

Vsi mali pridelovalci, tudi polovinarji, katerih imena ne bodo objavljena v posebnih seznamih, bodo lahko:

a) prijavili pri odkupnem centru količino pšenice, ki so jo pridelali v letu 1951-52;

b) od 15 stotov pridelka lahko oddajo največ 5 stotov;

c) od 15 do 30 stotov pridelka lahko oddajo 10 stotov;

d) od nad 30 stotov pridelka lahko oddajo največ 15 stotov.

Po odredbi ministrstva za poljedelstvo in gozdarstvo ne bo smela imeti oddana pšenica izpod 78 specifične teže.

Z odkupom dodatnega kontingenta bodo morali zaključiti do 10. avgusta t. l.

Nabor letnika 1931

Vojaški urad v Vidmu je napovedal nabor prve skupine mladeničev letnika 1931 za vojsko in druge skupine za letalstvo.

Naboru se morajo odzvati vsi mladeniči letnika 1931, rojeni v januarju, februarju, marcu in aprilu 1931, ki so bili priznani za sposobne in so visoki najmanj 1.54 m ter so na dopustu za nedoločen čas.

Naboru letnika 1931 se morajo odzvati tudi mladeniči prejšnjih letnikov, ki niso iz kakršnega koli vzroka odslužili vojaškega roka.

Vsi potrjeni mladeniči bodo prejeli sivo pozivnico, v kateri bo naveden kraj in urad, na katerem se morajo javiti in kdo bodo nato odposlani v vojsko.

Na vojaški urad v Vidmu se bodo ponovno javili samo tisti, ki bodo do 15. avgusta zaprosili za ponovni zdravniški pregled zaradi bolezni ali telesnih hib nastalih po prvem pregledu.

Ko se bodo javili na vojaškem uradu bodo morali naborniki predložiti potrdilo o nedoločenem dopustu, list o istovetnosti (ki ga izda občina ter osebni dokument. Naborniki, ki še niso bili potrjeni, morajo poleg tega predložiti tudi potrdilo o poklicu, ki ga morajo podpisati orožniki kraja nabornikove pristojnosti.

Vse prošnje za odložitev, podaljšanje nedoločenega dopusta in oprostitve vojaške službe morajo prispeti vojaškemu uradu v Vidmu, najkasneje do 15. avgusta 1952.

Nesreče pri delu

GORICA, 29. — Pri izdelavi ročaja za neki bat se je danes popoldne ranil v roko 48-letni Rogero Raner iz Svetogorske ceste 99. Ker mu je rana močno krvavela se je mož napotil v mestno bolnico Brigata Pavia, kjer so mu zdravniki ustavili krvavenje in mu obvezali rano. Ozdravel bo v nekaj dneh.

V isto bolnišnico so včeraj zjutraj pripeljali 14-letno Karlo Vižintin iz Sovodenj. Preteklo soboto je Vižintinova šla nabirat travo v bližnji gozd, ker je bila pot precej strma, se ji je spotaknilo in je nerodno padla na roko. Pri padcu si je izpahnila levo roko.

Predujem kmetovalcem

Pokrajinsko nadzorništvo za poljedelstvo sporoča, da so podružnice Pokrajinskega kmečkega konzorcija v Gorici, Krminu, Gradiški, Romansu in Pierisu začele izdajati bančna nakazila, s katerimi bodo kmetovalci lahko dvignili pri mestni hranilnici v Gorici predujem v znesku 1000 lir za vsak oddan stot pšenice.

Draginjska doklada za avgust in september

Zveza trgovcev za goriško pokrajino sporoča, da ostane draginjska doklada za avgust-september ista kot je bila v dvomesečju maj-junij, ker je tudi življenjska raven v slednjem dvomesečju ostala na isti točki.

Prispevajte za KULTURNI DOM

Krminska predilnica zopet obratuje

GORICA, 29. — V ponedeljek je krminska predilnica Andreae pričela zopet obratovati. Za zdaj so najeli 70 delavk, katerim bodo v prihodnjih dneh priključili še nedoločeno število predic, ki bodo pospravile v krminski okolici nabrane sviloprejkine kokone in predle svilo. Koliko časa bo predilnica Andreae obratovala, nam ni še znano. Vsekakor je to odvisno od surovin, ki jih ima na razpolago. Upamo, da so letos nakupili mnogo kokonov, tako da si bodo naše delavke s tem sezonskim zaslužkom opomogle iz vsakdanjih težkoč.

Predložite prošnje za pokojnino do 31. avgusta

Pokrajinski odsek vojnih žrtev v Vidmu obvešča vse interesente, da 31. avgusta t. l. nepreklicno zapade rok za predložitev prošenj za pokojnino v smislu zakona 10. avgusta 1950 št. 648. Za morebitne nasvete se je treba obrniti med uradnimi urami na sedež «Sezione provinciale vittime civili di guerra», v Vidmu, Ul. Belloni 12.

Spremna potrdila za alkohol, krzno itd.

Po zakonu od 2. julija 1952. so obvezna spremna potrdila tudi za prevoz alkohola in likerjev, razen za prevoz alkohola, za katerega je že legitimacijsko potrdilo.

Na spremnem potrdilu mora biti navedeno, če gre za prevoz likerjev, žganja ne vinskega in tropinskega do 21 stopinj; likerja iz ne vinskega žganja do 21 stopinj; vinskega žganja do 50 stopinj; likerja in žganja z nad 75 stopinj ter čistega alkohola do in čez 95 stop., vstekleničenega kot predvideno po čl. 20 zakonskega odloka od dne 6. oktobra 1948. štev. 1200.

Na spremnih potrdilih je po novem zakonu navesti razen čiste, tudi kosmato težo prevažanega blaga.

Z 20. julijem je nadalje obvezno spremno potrdilo tudi za prevoz slaščic, dišav, krzna, radiov, radiogramofonov in gramofonskih plošč.

Pravilnik o nameščanju didaktičnih ravnateljev

Šolsko skrbništvo v Gorici sporoča, da je bil objavljen pravilnik o nameščanju didaktičnih ravnateljev v onih predelih pokrajine, kjer bo ostalo kakšno mesto prosto po dokončnem nameščenju s strani ministrstva za javno vzgojo.

Interesenti si lahko ogledajo omenjeni pravilnik na Šolskem skrbništvu, didaktičnih ravnateljstvih in pri uradu Šolskega skrbništva v Gorici na Korzu Verdi št. 37.

Prošnje je treba vložiti do 20. avgusta t. l.

„Romeo in Julija" v Trstu

Slovensko narodno gledališče v Trstu, priredi dne 1., 2. in 3. avgusta zvečer na prostem na stadionu Prvi maj Shakespearovo dramo «Romeo in Julija».

V soboto 2. avgusta zvečer organizira zveza prosvetnih društev v Gorici avtobusni izlet v Trst k drugi predstavi. Voznina in vstopnina stane 600 lir. Odhod v soboto ob 18.45 izpred kavarne Bratuž v Ul. Mamelli. Vpisovanje do vključno petka 1. avgusta.

KINO

VERDI, 17: «Pristaniška ženska», S. Winters in S. Mc Nally.

CENTRALE. 17: «Beli in črni ljudje», dokumentar.

MODERNO. 17: «Legenda o Faustu», J. Tajo, N. Corradi.

ESTIVO. 21: «Doline samote», D. Powell in E. Keyes.

VITTORIA. Zaprt.

NOVI FILMI

„Sekta treh K"

Skoraj nemogoče se zdi evropskemu človeku, da v naši dobi obstajajo še države, v katerih zavzemata rasna nestrpnost in sovraštvo neverjetne oblike. Vsako toliko časa imamo priliko čitati v časopisju o zverinskih primerih linčanja ter o krivičnem razpoloženju belih sodišč do črncev. Rasna nestrpnost pa se posebno v južnem delu Združenih držav razvije v pravi fanatizem, pod vplivom katerega nastajajo psevdoverska združenja kot zloglasni Klu-Klux-Klan, ki izvaja pravi teror nad vsem temnopoltim delom prebivalstva.

Film: «Sekta treh K» nam prikazuje zločinsko delovanje te sekte v nekem malem ameriškem mestecu. Zgodba je precej podobna običajnim policijskim filmom: začetni umor, mladi sodnik, ki hoče vso stvar razčistiti, preiskave, izpraševanje prič ter končna zmaga dobrega nad zlim. Vendar pa moramo priznati režiji in produkciji dovolj junaštva, da so si sploh upali prikazati kaj takega. Film ima namreč mnogo polemičnih prizorov, ki so vsebinsko zelo močni in zavzemajo jasno protirasistično tendenco. Umetniško film nima nikakšne vrednosti, vendar ga z veseljem sprejemamo, ker nam dokazuje, da se je ameriška filmska produkcija zavedla svojih domačih problemov, ki vsekakor ne delajo časti ameriškemu narodu, ter jih je vrgla v javnost, da pride končno do njihove rešitve.

Obnovili so cerkev v Subitu

Nemci 1944. leta niso prizanesli tem krajem

V soboto je bilo v Subitu praznično razpoloženje, ker so praznovali svojega patrona, sv. Ano. Veselje ljudstva je bilo tem večje, ker so ob tej priliki otvorili obnovljeno cerkev, ki so jo Nemci uničili leta 1944.

Nacifašisti so 1944. zbrali v teh krajih močne sile in napadli IX. korpus, ki se je bil tako močno usidral, da je ogrožal prometne žile v nižini. Nemci so bili zbrali proti slovenskim partizanskim edinicam vse italijanske fašiste, kozake in ostanke svojih razbitih bataljonov. Z oklopnega vlaka na postaji Tricesimo so neusmiljeno razbijali hribovske postojanke, stanovanjske hiše, cerkve, pokopališča in šole. Ko je težko topništvo vse zravnalo, so se divje zagnale na opustošene kraje kozaške horde. Nešteto je bilo človeških žrtev. Nemci so vse oropali in uničili z ognjem in mečem. Najhujša je bila nemška akcija 29. septembra 1944, ko niso prizanesli niti cerkvi.

Zdaj je cerkev obnovljena, večja in lepša kot prej. Obnovil jo je «Genio civile», po načrtu arhitekta Raffaela Battigellija je izvršilo vsa dela podjetje Federico Bertolissi iz Fojde. V notranjosti manjkajo še oltar, razne dekoracije in oprema. Upati pa je, da bo prihodnje leto za sv. Ano cerkev popolnoma obnovljena in posvečena.

V soboto je bila prva maša v obnovljeni cerkvi. Prisostvovali so župnik, okoliški duhovniki, številno prebivalstvo, župan in druge oblasti. Popoldne in zvečer pa je bila ljudska veselica, srečolov, koncert in umetni ognji.

5-DNEVNI IZLET V DALMACIJO

Od 4. do 8. septembra priredi «Adria - Express» 5-dnevni izlet v Dalmacijo z naslednjim sporedom: Odhod iz Trsta s parnikom «Dalmacija» ob 4. uri zjutraj. Obisk Opatije, Raba, Zadra, Sibenika, Splita, Dubrovnika, Kotora in zopet Splita. Prekinitev vožnje na Korčuli, v Splitu in Dubrovniku in na povratku zopet v Splitu, kjer si bodo izletniki ogledali mesto in prenočili. Prvovrstna hrana na ladji. Z vpisovanjem prično takoj. Cena vožnji (vključena hrana in prenočišče) je lir 14.350. Pri vpisu plača vsak izletnik polovico vsote, dva dni pred odhodom pa se ostanek.

Ker je število izletnikov omejeno, prosimo, da se zainteresirani čimprej vpišejo. Vpisovanje pri «Adria-Express», Ul. Fabio Severo 5-b.

10-dnevni izlet v Dalmacijo

«Adria - Express» priredi od 24. avgusta do 2. septembra 1952

IZLET PO DALMACIJI

Vpisovanje od 21. 7. dalje.

Ker je število prostorov omejeno, naj se interesenti čimprej javijo

Dr. N. GIGLIA

bo odsoten do 18. avgusta

ADRIA EXPRESS

ADEX IZLETI

OD 15. DO 17. AVG. 1952
IZLET V
Ljubljano
Celje
Maribor
Ptuj
Vpisovanje do 31. t. m.

16. IN 17. AVGUSTA 1952
IZLET V
Ajdovščino
Vipavo *in na*
Bled
Vpisovanje do 2. avgusta 1952 pri «Adria-Express», Ul. F. Severo 5 b; tel. 29348.

IZ TRŽAŠKEGA DNEVNIKA

Polhov Gradec pri Ljubljani

poletni dom tržaških otrok italijanske narodnosti

Lepa okolica nudi obilo prijetnih izletov - Dobre volje in humorja jim ne manjka - V kratkem bodo šli v Ljubljano na rentgenski pregled

Lansko leto je bila v Polhovem Gradcu zdravstvena kolonija, letos so pa v veliki pristavi nad trgom nastanjeni tržaški otroci italijanske narodnosti. Ze samo to, da je bila v tem kraju zdravstvena kolonija, nam priča o lepoti kraja, da ne govorimo o dobrem zraku, ki veje iz bližnjih gozdov.

Otrok nismo dobili na pristavi temveč pred gostilno v trgu kjer so se prerivali okoli radijskega aparata in poslušali prenos iz Kopra. Radio je namreč oddajal pozdrave otrok iz kolonije v Polhovem Gradcu, zato so hoteli slišati svoje glasove. Preseneceni so bili nad tem, da niso spoznali svojih glasov, medtem ko so tovariši takoj uganili kdo govori. Ko se je oddaja končala, so se postavili v vrsto in odkorakali na pristavo, kjer jih je že čakalo kosilo. Ker je bil brezmesni dan, so dobili vsak po en ali dva krožnika okusne mineštre, krompir in solato, patem pa še velik kos jabolčnega zavitka. Povedali so nam, da imajo vsak dan močnato jed, poleg obilnih kosil in večerij pa dobijo tudi dve malici, in sicer mleko, maslo, marmelado, sadje in podobno. Kar se torej hrane tiče, so vsi več kot zadovoljni.

Program je v tej koloniji tak kot v vseh drugih, ki smo jih obiskali prej. Glavno delo so pač igre in sprehodi ter daljši in krajši izleti. Bili so že na Polhograjski gori, pri Sv. Lovrencu, v kratkem pa bodo odšli v Ljubljano, kjer si bodo ogledali razne zanimivosti. Ta izlet bodo združili tudi z roentgenskim pregledom.

V koloniji je 55 otrok, med njimi 25 deklic in 30 dečkov. Vsi so zdravi, le prve dni bivanja, ko še niso bili navajeni na močan zrak in tečno hrano, so se nekateri počutili nekoliko slabo. Toda sedaj so že navajeni in jim ne gre nič do živega.

Otroci so nad življenjem v koloniji zelo zadovoljni. Svoje vodiče in upravnico imajo radi, kot seveda tudi obratno. Nekateri, posebno starejši dečki, so včasih preveč nemirni in jih morajo vodiči pokarati. V takih primerih takoj ubogajo, kajti razumejo, da jim vodiči želijo le dobro. Med seboj so sklenili prijateljstvo, ki se posebno odraža pri igrah. Lahko rečemo, da so med seboj najtesneje povezani.

Ne bi mogli reči drugega, kot to, da so zdravi, srečni in zadovoljni ter da jim ni prav nič dolgčas. Seveda se vsi spominjajo svojih staršev in so nam naročili, da vse prav lepo pozdravimo, vendar naj le povemo, da domotožja prav nič ne občutijo. Škoda le, so dejali, da bodo morali že kmalu nazaj v Trst. Vsi so soglasni v tem, da bodo prihodnje leto prosili starše, naj jih vpišejo v kolonijo, in če bo kolonija zopet v Polhovem Gradcu, tedaj bodo prišli vsi nazaj.

Topla oblačila otrokom v kolonije

Urad za kolonije pri predsedstvu cone vabi starše in svojce otrok, ki so v poletnih kolonijah (v skrbstvu cone) da dostavijo na sedeže organizatorjev kolonij volnena oblačila, ki jih potrebujejo otroci zaradi nenadnega padca temperature. Organizatorji bodo oblačila takoj odposlali naslovljencem.

IZPRED ZAVEZNIŠKEGA VOJAŠKEGA SODIŠČA

V iskanju „boljšega" so prišli na slabše

Žalostna usoda ljudi, ki sta jih avanturizem in lažna propaganda spravila od doma v tujino - mačeho

Kakšno je življenje ljudi, ki pribežijo v Trst iz raznih držav, nam najbolj jasno kažejo vsakodnevne obravnave na Zavezniškem vojaškem sodišču. Takšna beda, tolikšna revščina, da se človeku srce stisne. Da revščina ne more roditi dobrega, je povsem razumljivo, zato so pretepi, prepiri itd. na dnevnem redu.

Včeraj so bili pred zavezniškim vojaškim sodiščem zopet trije begunci. Prvi Steloni Vittorio je pred meseci zbežal iz Romunije, kjer so mu baje ubili očeta ter družino zaprli. Zbežal je v Italijo misleč, da bo našel tukaj svobodo in pomoč, o kateri je čul toliko govoriti. Toda prvo, kar se mu je zgodilo je bilo to, da so ga v Italiji zaprli ter precej časa držali v zaporu. Ko so ga končno izpustili, so ga poslali v eno izmed tolikih koncentracijskih taborišč za begunce, kjer je bilo življenje neznosno. Obupan in razočaran je Steloni pribežal pred dnevi v Trst, kjer je hotel dobiti stike z romunsko delegacijo, ki naj bi mu pomagale odiiti v Avstralijo ali Argentino, ali kamorkoli. Ker je bil brez dokumentov, ga je policija seveda aretirala ter predala vojaškemu sodišču. Sodnik je odločil, da ostane Steloni še nekaj dni v Trstu, nakar ga bodo zopet poslali v Italijo (če seveda medtem ne bo našel zaželenih stikov ter dobil zagotovilo, da bo res lahko odpotoval iz Trsta).

Na vrsto je prišel begunec Konkič Zlatoje, mlad fant, kateremu se pa takoj pozna, da ima v sebi precej pustolovske krvi. Pred časom je zbežal iz Jugoslavije, bival nekaj časa v koncentracijskih taboriščih v Italiji, iz katerih je zbežal ter z nekim prijateljem pobegnil celo v Francijo. Toda življenje brez denarja in poznavanja jezika je bilo iz dneva v dan težje. Tako se je Konkič odločil, da gre na jugoslovansko poslaništvo v Parizu, kjer je izjavil, da se hoče vrniti v domovino. Dobil je potreben denar ter odpotoval. Ko pa je prišel na mejo, je zopet pobegnil ter se zglasil v taborišču na Opčinah. Brez sramu je sodniku priznal, da je lagal, ko je izjavil, da se bo vrnil v Jugoslavijo ter da je hotel priti samo v Trst, odkoder upa, da ga bodo poslali v Ameriko. Tudi to upanje se mu ne bo uresničilo, ker je sodnik odločil, da bo lahko fant ostal samo sedem dni v Trstu, nakar ga bodo zopet poslali v Italijo.

Najbolj tragična je bila zgodba begunke Vučina Katice, ki je pribežala s svojim možem in dvema otrokoma pred časom v Trst in stanuje sedaj v taborišču pri Sv. Soboti. Revščina in jakota sta njeno zdravje ter zdravje obeh otrok načeli tako, da sta se morala ona in desetletna hčerka zateči v bolnico za pljučno bolne, mlajši sin pa je bil, zaradi težje živčne bolezni poslan v bolnico pri Sv. Ivanu. Da bi nekako preživljala oba otroka se je zaposlila pri nekem vrtnarju, kjer mora ves dan trdo delati. Da jo je takšno življenje spravilo v obup, je povsem razumljivo. Tako se je nekega dne skregala z neko sosedo ter jo v razburjenju tudi udarila. Slednja jo je prijavila sodišču. Toda to ni bila na včerajšnji razpravi edina obtožba. Vučino obtožujejo tudi, da se je bavila z nedovoljenim splavlanjem; kar pa je omenjena odločno zanikala. Tretja obtožba je ta, da se ni javila na sodišču na dan, ko je bila poklicana. Vsa njena zgodba ni omečila sodnika, ki je odločil, da bo ostala v zaporu do 31. t. m., ko bo njen primer zopet na dnevnem redu.

LETOVANJE PDT NA BLEDU

S 3. avgustom se prične letovanje Planinskega društva na BLEDU, ki bo trajalo do prve polovice septembra. Letovanje bo v ledenskih izmenah. Vpisovanje in informacije pri ZDTV, Ul. Machiavelli 13/II, vsak dan od 18. do 19. ure.

GAETANO SALVEMINI

Ime Gaetano Salvemini je gotovo naši sedanji generaciji manj znano ali celo neznano; zato pa je tembolj znano nam, ki smo doživeli in prestali vso hudo fašistično ero in smo spoznali v Salveminiju neustrašenega in neutrudnega antifašista in borca proti tiraniji, ki je kazal popolno razumevanje in sočustvovanje z nami, Slovenci in Hrvati iz Slovenskega Primorja in Istre, to pa ne samo platonično, temveč tudi z dejanji. O tem priča posebno jasno njegova knjiga «Mussolini diplomat», ki jo je izdal leta 1932, ko je bila doba naše borbe proti fašističnemu zatiralcu na višku, v francoskem in italijanskem jeziku kot emigrant v Franciji. Tedaj nam je bila njegova knjiga v veliko moralno in dejansko pomoč. Zato smo mu bili in smo mu še vedno prav hvaležni. Če je sedaj izdal to knjigo v novi izdaji in ni v njej ničesar izpremenil, ako izvzamemo manjše dodatke, ki jih je zahteval poznejši razvoj dogodkov, je dokaz, da je še vedno aktualna in potrebna. S tem pa, da je v prvotni obliki ponovno objavil vse, kar je tedaj pisal o nas, je pokazal, da je ostal dosleden samemu sebi in svojim nazorom, česar ne moremo trditi o marsikaterem Italijanu, ki je bil tedaj z nami v prvi liniji v boju proti fašizmu, a se je danes, ko zavzema ugledno in vplivno mesto v javnem življenju, docela izneveril svojim nekdanjim obljubam in izjavam. Zato moramo še bolj ceniti Gaetana Salveminija in mu biti hvaležni. S svojo knjigo je tudi le ponovno potrdil svoj nauk, da se ljudstvo ne sme identificirati z njegovo vlado. Salvemini je tipičen predstavnik italijanskega ljudstva, ki ni in ne more biti odgovorno za dejanja, ki so jih zagrešili in jih zagrešujejo brez njegove vednosti vodilni krogi.

Salveminijeva knjiga obdeluje v glavnem prvo desetletje fašizma, t. j. dobo od leta 1922 do leta 1932. Vendar je vsebina tako bogata in za nas pomembna, da bi čitanje knjige priporočali vsem našim bralcem: starejšim, da bi iz nje vzbujali spomine na prestane hude dni, mlajšim pa za spoznavanje polpretekle dobe in za boljše razumevanje sedanje.

O aktualnosti knjige najbolj zgovorno priča izredno ostri izpad vatikanskega glasila «Osservatore Romano» proti njenemu XX. poglavju, ki govori o lateranskem sporazumu med Vatikanom in Italijo iz leta 1929. Vatikansko glasilo ogorčeno zavrača očitek simonije. In vendar je bil lateranski sporazum najbolj tipičen primer simonije, kjer se je cerkev za denar izneverila svojim osnovnim naukom in prepustila fašistom v milost in nemilost narodne manjšine na italijanskem državnem teritoriju: slovensko in hrvatsko na Primorskem, nemško na Tirolskem in celo grško na Dodekanezu. O tem razpravlja obširno dodatek C, ki nosi naslov «Pij XI. in narodne manjšine» in ki ga je te dni v celoti ponatisnil tržaški list «Corriere di Trieste». Zato se ne bomo delj ustavljali pri teh poglavjih, temveč za karakterizacijo vatikanske politike nasproti narodnim manjšinam citirali samo besede angleškega katoliškega pisatelja D. A. Binchyja, ki sicer skuša zagovarjati ali vsaj opravičevati celo odstranitev goriškega nadškofa Sedeja in tržaškega škofa Fogarja, a vendar odkrito priznava, da «se sme brez pretiravanja reči, da je bilo vsako škofovo imenovanje v pokrajinah, kjer bivajo manjšine, po letu 1929 nov udarec proti interesom manjšin». Za osvetlitev sedanjega tržaškega škofa Santina pa naj po Salveminiju navedemo poročilo iz «Piccola della Sera», da se je škof Sanpru pokazal ljudstvu ne pred tržaško-koprskega škofa, v Kopru pokazal ljudstvu ne izpred cerkve ali z okna občinske hiše, temveč z okna tamošnjega fašja.

Spričo obdelane snovi, je Salvemini primoran, da se sklicuje na pisanje dnevnikov in drugih listov, toda v nasprotju z Diegom De Castrom, ki je na takih poročilih zgradil glavni del svoje knjige, je storil to Salvemini silno nerad. Kajti dnevno časopisje je zanj dnevna poplava laži, zato ne more nuditi nobene opore zgodovini. Glede fašističnih žurnalistov pa navaja besede iz pisma, ki ga je pisal višji funkcionar v italijanskem zunanjem ministrstvu Guariglia tedanjemu italijanskemu poslaniku Grandiju v Londonu, da «se namreč po svojem duševnem nivoju ne razlikuje veliko od balil».

V posebnem dodatku obravnava Salvemini položaj narodnih manjšin pod Italijo, seveda samo do leta 1932. Kako je on gledal in presojal ta problem, morda najbolje označuje odstavek na nekem drugem mestu knjige (str. 298).

«Noben Italijan ni mogel misliti brez bolesti in sramu, da so se v Italiji obsojali slovenski in hrvatski mladeniči na smrt in ječo, ker so sledili tistim idealom, zaradi katerih so trpeli in umrli Italijani risorgimenta. Kakšen moralen padec od Mazzinija, Cavourja, Garibaldija do Mussolinija!»

Na koncu knjige omenja Salvemini, da je leta 1932 poslal en izvod svoje knjige Mussoliniju in da je ta, kakor je Salvemini po vojni lahko ugotovil, ob navedenih besedah napravil klicaj. Pravi, da je to nedvomno znak ironizacije, toda ni jasno, ali je hotel s tem ironizirati Italijane, ki so ostali zvesti principom risorgimenta, ali pa zanikati, da so se slovenski in hrvatski mladeniči borili za iste principe, ali pa celo zanikati, da so bili pod njim slovenski in hrvatski mladeniči obsojeni na smrt in ječo.

Vsa italijanska zunanja politika od postanka Italije do leta 1870, zlasti pa fašistična, je, kakor pravi Salvemini, simpton bolezni, ki jo je že G. A. Borghese v svoji knjigi o pohodu fašizma označil kot «rimsko-imperialistični rak, t. j. kot spomin in skomine na rimski imperij». «Ta bolezen, nadaljuje Borghese, ki je specifično italijanska, ni bila nikdar tako razširjena in silna kakor v letih po prvi svetovni vojni». Vse kaže, da je po krajšem presledku tudi po drugi svetovni vojni zopet izbruhnila s povečano silo.

Pojav te bolezni po prvi svetovni vojni je bil D'Annunziev pohod na Reko ter vsi zunanjepolitični in vojaški podvigi Italije, tako v dobi, ki jo obravnava Salvemini: Krf, sovražnosti proti Franciji, izigravanje Društva narodov, afirmacija v Albaniji, priprava za okupacijo Etiopije, posebno pa še stalni afront proti Jugoslaviji.

Značilno za vso to dobo in za vse te italijanske podvige pa je, da je Italija pri tem uživala simpatijo in bolj ali manj javno odobravanje ali celo podžiganje Anglije. Zlasti v Siru Austinu Chamberlainu je našel Mussolini tovariša polnega simpatije, s katerim je lahko prav intimno sodeloval, tako je v Rimu krožila šala, da vodi italijansko zunanjo politiko angleški zunanji minister. Nekaj podobnega, čeprav v bolj prikriti obliki doživljamo tudi danes.

Nasproti Jugoslaviji je bila Mussolinijeva politika neizprosno sovražna, tudi v tistih kratkih izrednih presledkih, ko se ji je moral iz mednarodnih ozirov približati in hliniti prijateljstvo. Že omenjeni Guariglia, ki je imel v zunanjem ministrstvu najgloblji pogled v vse zunanjepolitično delovanje fašistične Italije, pripisuje to stališče «dejansko manj znanim vzrokom» in «nekemu neznanemu duševnemu procesu». Po Salveminiju pa je vzrok v tem, da je Mussolinija obdajala «tolpa Tržačanov, Istranov in Dalmatincev — torej ljudi z meje — ki, zaslepljeni po svojem kampanilističnem sovraštvu proti Slovanom, so rajši videli, da ima Italija na svoji vzhodni meji mozaik majhnih razprtih držav kakor Jugoslavijo, ki bi bila dovolj močna, da se sporazumno z Italijo brani proti Nemčiji. V zvezi s to bando kriminalcev so delovali generalni štabi vojske, ki so iskali razloge, da povečajo vojaške izdatke (in sebi preskrbijo napredovanje) v Italiji, ki je bila vsa omamljena od nacionalistične retorike.» «Mussolini je hotel preprečiti, da bi se razvila Jugoslavija, ki bi lahko ogrožala Italijo na njeni severno-vzhodni meji in na Jadranu. Toda zmotil se je, ko je mislil, da bo lahko uničil socialiste v Avstriji, pobil Jugoslavijo in razbil Malo antanto, istočasno pa preprečil napredovanje proti Brennerju in Jadranu povečane Nemčije, ki bi bila mnogo nevarnejša od Jugoslavije». Po Salveminijevem mnenju bi bila morala Italija «podpirati ustanovitev Balkanske in Podonavske zveze, odkloniti italijansko pomoč sofijski in budimpeštanski vladi ter klerofašistom v Avstriji, spodbujati socialdemokrate v Avstriji in se približati Češkoslovaški in Jugoslaviji...»

Toda Mussolini in njegovo okolje sta bila očitno prepričana o čimprejšnjem razsulu Jugoslavije podobno kakor je to danes Diego De Castro in njegovi somišljeniki, ki gotovo niso bili daleč od tiste družbe, ki je obdajala Mussolinija in ki jo je tako drastično označil Salvemini. V tem pogledu je posebno zanimiv izvleček iz dnevnika Pompea Aloisija, ki je bil Mussolinijev šef kabineta v času od 25. julija 1932 do 14. junija 1936. Tam opisuje Aloisi razgovore, ki jih je imel v tistem času z Mussolinijem, s podtajnikom v zunanjem ministrstvu Suvicem (tako ga piše Salvemini!), s polkovnikom Sognom, z diplomatom Cortesejem, ki je bil dodeljen Pavelićevim ustašem v Italiji, z bivšim italijanskim poslanikom v Beogradu generalom Bodrerom in celo s francoskim poslanikom Paulom Boncourom in ki so se vrteli vsi okoli vprašanja razpada Jugoslavije in ustvaritve hrvatske države kot tamponu med Italijo in Srbijo.

Na drugem mestu (str. 364) pa omenja Salvemini pričevanje istega Aloisija na procesu proti generalu Roatti v Rimu leta 1945, ko je navedel razne podrobnosti o ustaških taboriščih v Italiji. Na str. 370 pa opisuje Artukovićev udor na Hrvatsko konec leta 1932. Na strani 329 pa pravi, da je Mussolini že leta 1930 (ako ne prej) sprejel pod svojo zaščito Anteja Pavelića, poznejšega poglavnika Hrvatske. Salveminija v tem pogledu lahko dopolnimo, da so gotovo obstajale te zveze med Pavelićem in Mussolinijem že najmanj v začetku 1929, kakor lahko sklepamo po sestankih Pavelića, Perčeca, gen. Sarkotića in drugih z lastnikom tvrdke z orožjem Angelini & Bernardon v Trstu, ki je bil neposredni posredovalec med njimi in samim Mussolinijem. Naj ob tej priliki še omenimo, da je ta tvrdka pošiljala orožje ustašem v Jugoslavijo in da je tudi preskrbela parabelum, s katerim sta bila v Marseillu ustreljena kralj Aleksander in francoski državnik Barthou.

Politiko Mussolinijeve fašistične Italije, ki je stremela za tem, da čimbolj oslabi tedanjo Jugoslavijo znotraj in zunaj ter tako pospeši njeno zaželeno in zatrdno pričakovano propast, nadaljuje sedaj De Gasperijeva demokrščanska Italija. Le tako si moramo raztolmačiti nejevoljo v Italiji zaradi prijateljskih odnosov Jugoslavije z Avstrijo, Grčijo in Turčijo in njeno razburjenje zaradi ameriške vojaške pomoči Jugoslaviji. Zato bi se sedanji vladni krogi v Italiji marsikaj lahko učili iz Salveminijeve knjige. Toda po dogodkih zadnjega časa moramo sklepati, da je tudi De Gasperi pod vplivom takega okolja kakor Mussolini.

Zaključujemo prikaz Salveminijeve knjige z besedami, s katerimi je on zaključil poglavje o narodnih manjšinah:

«Rešitve tega problema (namreč narodnih manjšin) (ne glede na to, kakšne bi bile politične meje med Italijani in Slovani) ne bi smeli narekovati ne Italijani ne Slovani z ozemlja z mešanim prebivalstvom, t. j. ljudje, ki so zaslepljeni s provincialističnim sovraštvom (ki so ga prikazovali kot nacionalno čustvovanje) Italijanov do Slovanov in Slovanov do Italijanov. Treba je bilo, da bi posegala vmes avtoriteta, ki je izven teh lokalnih sovraštev in nad njimi, in vsilila nacionalistom na obeh straneh politiko zdrave pameti in to na dolg termin. Toda «avtoriteta» je abstraktna beseda. Pomeni lahko samo osebe, ki imajo potrebno avtoriteto, ki dobro poznajo krajevne razmere in niso zajete v kampanilistično sovraštvo Italijanov in Slovanov. Toda takih ljudi ni najti na vsakem vogalu. Mnogo laže je bilo prepustiti rešitev lokalnim «kompetentnim faktorjem» in še posebno ekstremistom med njimi. Zgodilo se je pač to, kar se je zgodilo».

Izkušnja narodnih manjšin pod fašističnim režimom je bila grozna za tlačene Slovence in Hrvate ter sramotna in poniževalna za tlačitelje Italijane. Naj bodo zgornje Salveminijeve besede memento in svarilo tistim, ki rešujejo danes še odprte spore med Italijo in Jugoslavijo, med Italijani in Jugoslovani. Rešitev bi gotovo bila najboljša, če bi bili vsi reševalci Salveminijevega kova.

L. C.

Profesor Jože Vuga umrl

13. julija letos je umrl v daljni Pragi upokojeni profesor Jožef Vuga. Rodil se je pred 65 leti na Stajerskem, a po končanih visokošolskih študijah na univerzi v Gradcu je nastopil svoje prvo službeno mesto med prvo svetovno vojno v Trstu, kjer je učil slovenščino na Slovenski trgovski šoli in na nemški realki. Po vojni se je preselil na Češko, kjer je na trgovski akademiji učil slovenščino in srbohrvaščino. Toda ni pozabil na leta, ki jih je prebil v Trstu in je redno objavljal poročila o Slovencih in Hrvatih pod Italijo v «Slovanskem Prehledu» ter tako seznanjal češko javnost z usodo primorskih Slovencev in Hrvatov. Ko so Nemci zasedli Češko, so ga odvedli v taborišče Buchenwald. Vrnil se je sicer po končani vojni zopet domov, toda njegovo zdravje je močno zrahljano, tako da ni mogel več nastopiti službe in je sedaj moral v prerani grob. Njegovi soprogi in hčerama naše sožalje in zahvala za njegovo delo med nami in za nas med češkim narodom!

Nisem več ponižni tujec, temveč ponosni jugoslovanski državljan, ki se vrača

PO TRILETNEM TEŽKEM BEGUNSKEM ŽIVLJENJU ZOPET V DOMOVINI

Enaindvajsetega decembra 1948, ko sem ponoči prispel z družino v Trst, takrat sem — kakor mnogi nesrečneži, ki se še danes potikajo po predmestjih večjih mest v državah Južne Amerike — verjel v boljše in lepše življenje drugod... Organ policije nas je pripeljal v sprejemališče IRO, ki je bilo nedaleč od kolodvora, v nekdanjem silosu za žito. Po prvi noči, prebiti na stolih, so nam v enem izmed skupnih prostorov dodelili dve postelji. Štiri mesece sem prebil tod z ženo in osemletnim otrokom. Slabo hrano sem dopolnjeval z nakupom živil v mestu, kakor so to delali večinoma vsi novinci, ki jim železna rezerva denarja še ni skopnela. «Starim», med katerimi so mnogi čakali na «raj» že leto, dve ali celo tri, pa po večini ni preostalo drugega kakor to, da so dodatek v hrani in številne druge potrebščine nadomestili s sočnimi kletvicami. Nekatere mlajše, na videz prikupnejše ženske, so si pomagale na drug način... V Trstu, izven «campa» je bila pisarna IRO, v katero smo se neredko zatekali po informacije, kdaj in kam bodo prišle komisije za sprejem v razne države. Čakanje v Trstu je postajalo iz dneva v dan bolj brezupno. Tudi jaz sem se javil za Cinecittà pri Rimu, kamor naj bi prišle, kakor je bilo rečeno, komisije iz Avstralije, Čila in Brazilije.

Ko je potegnil vlak iz Trsta, so se poleg nemih sopotnikov, nekateri glasno tolažili, češ «sedaj bo bolje, začetek je pač težak...» Zatrdno sem bil prepričan, da je mnoge moril isti občutek, kakor mene — občutek negotovosti, ki se človeku kot mora vrine šele, ko prestopi mejo in ko doživi nekaj prvih, dasi razmeroma malih razočaranj. Začel sem se zavedati, da drči vlak v smeri proti jugu, da se vse bolj oddaljujemo ne le od Trsta, temveč tudi od naše meje. Pa bi morda le ukrenil bolje, če bi iz Trsta... ah, kakšne čudne misli...

Tako je začel svoje pripovedovanje Franjo P. iz Ljubljane, ko se je po treh letih trpljenja vrnil v domovino.

V Cinecittà, kamor so prispeli, ni bilo nič bolje. Življenje v taborišču se skoro nič ne razlikuje od tistega v nacističnih in fašističnih. Če se je kdo pritožil, so mu na upravi odgovorili: «Če vam ni prav, pojdite v hotel...» Pa čeprav bi imeli denar, bi v hotel ne mogli, ker niso imeli regularnih potnih listov.

Že po nekaj dneh je bila skupina, v kateri je bil tudi Franjo s svojo družino premeščena v Grogliasco pri Torinu. Tja so prihajale komisije iz ameriških držav in Avstralije. Do decembra 1949 se je z družino potikal po raznih taboriščih, dokler ni bil potrjen za Čile, kjer so seveda vse izseljence zopet strpali v taborišče. V tridesetih dneh pa si je moral vsakdo najti samostojno možnost za samostojno preživljanje.

In tako se je začelo novo trpljenje:

Sicer pa so prihajali delodajalci tudi sami v campo. Doživeti je treba takšno razstavo delovne sile in biti v njej razstavljeni predmet. Le tako je moči prav razumeti in čutiti nejevoljno zategnjene ustnice ter hladen pogled zviška, ki se zaustavlja zdaj na nogah, zdaj na mišičevju rok in obrazov... Sluge, služkinje, delavci za solitrske rudnike ali pa hlapci za deželo so bili iskani. Ker je večina izmed nas upala, da si bo našla kaj boljšega, v začetku na tovrstne ponudbe ni bilo odziva. Vse, kar bolj se je bližal odrejeni mesec dovoljenega bivanja, vse bolj je naraščala nestrpnost okoli iskanja služb.

Lastnik delikatesne trgovine in točilnice, prvi, na katerega sem se obrnil s prošnjo za zaposlitev, mi je po dolgi lekciji o «lahkomiselnosti Evropejcev» (čeprav je bil sam Evropejec), ki si često predstavljajo, da bodo tukaj lahko izhajali brez trdega dela — poslal drugemu. Drugi se me je odkrižal s pripombo, «da pri njih delajo pomočniki po štirinajst do petnajst ur na dan ter da ne more rabiti, ker ne obvladam jezika». Obšel sem dolgo vrsto različnih podjetij, preden sem zvedel, da nekdo odpira nov gostinski obrat. Vendarle — sprejet. Tri tisoč pezet mesečne plače mi je bilo ponudenih, če hočem? Kdo ne bi hotel?... četudi je predvideno «stanovanje», sestoječe iz ene sobe izven mesta, veljalo tisoč petsto pezet. Za najskromnejše preživljanje družine pa bi jih potreboval mesečno vsaj še okoli tri tisoč. Primoran sem bil odtujevati vse, kar se je dalo vnovčiti. To vse poleg dela od osme zjutraj do ene po polnoči. In kakšno delo! Zjutraj z vrečo in košaro na trg, nato zopet okoli pol ure nazaj, redno obložen s približno štiridesetimi kilogrami. Temu je sledilo pripravljanje delikatese, strežba do večera in noči, ki se je končala s pomivanjem stekla in stopnic. Delalo se je tudi v nedeljo dopoldne. Le včasih sem za najnujnejša osebna opravila lahko izkoristil nekaj popoldanskih ur med tednom. Misei na kakršno koli pritožbo so mi odsvetovali, če želim še kje dobiti službo.

V Santiagu sem včasih srečal med znanci iz campa tudi zdravnico bolgarske narodnosti in njenega moža, študenta medicine. Ona je v bolnišnici opravljala dela bolniške sestre, medtem ko je bil njen mož «mozo» v nekem bifeju kakor jaz. Tudi ni bil izjemen primer, da sem nekatere od bivših sopotnikov našel zjutraj, ob prihodu na delo, ležati s suknjo pod glavo na klopeh v parku. V deževnih dneh pa so se ti nesrečniki zatekali v skupna ležišča zakotnih hotelov, kjer je veljalo ležišče le štirideset pezet.

V začetku meseca avgusta lanskega leta sem je dočakal željen dan — prihod jugoslovanskega poslanika. Ne morem povedati, kako se mi je mudilo v hotel, v katerem je bil začasno nastanjen. Topel sprejem poslanika mi je dal čvrsto moralno injekcijo. Prijetno presenečenje pa je doseglo vrhunec, ko sem postal po 14 dneh njegov šofer z devet tisoč pezet plače in človeškim stanovanjem v zgradbi našega poslaništva. Povejte, kdo ne bi zajokal?..

Odnos, ki so ga imeli do mene in moje družine vsi uslužbenci poslaništva, mi je pomagal, da sem iz zapostavljenega tujca zopet prerastel v enakopravnega človeka. Od vse triletne preteklosti je ostala v meni neizpremenjena le še želja za vrnitvijo, ki se mi je po osmih mesecih uresničila.

Težko je opisati veselje, ki me je obdajalo po prečuti noči pred odhodom na vlak, s katerim smo po enodnevni vožnji prispeli v Buenos Aires. Srečnega občutka, da se vračam domov mi niti malo ni moglo skaliti dejstvo, da je bila ladja, s katero bi moral odpotovati, v popravilu. Saj nisem bil več ponižani tujec, ampak ponosni jugoslovanski državljan, ki se vrača.

14. junija 1952 je Franjo z družino odpotoval iz Buenos Airesa. Zopet se je po dolgi vožnji bližal Trstu, meji svoje domovine, ki jo je pred tremi leti tako lahkomiselno prekoračil:

«Tu je Jugoslavija», sem končno zagledal napis na hiši, proti kateri se je pomikal vlak. «Sežana» je odjeknil klic sprevodnika.

Kaj pa, če... se je za nekaj trenutkov oglasil v meni dvom, na katerega danes nisem ponosen, ko se prosto in z zavestjo, da bom v kratkem nastopil službo, sprehajam po Ljubljani. «Povratniki smo», je sledilo moje pojasnilo, ki pa je bilo organu, ki je pregledoval potne listine najbrž odveč. S pozdravom mi je stisnil roko...

Našega zraka smo se že nadihali, ko smo se bližali Ljubljani. Ljubljanski grad je bil skozi solze videti meglen... Da, osmega julija zvečer sem po tolikem času zopet hodil po ulicah v svojem rodnem mestu....

„Domovina ti si kakor mati"

Nepopisni so bili občutki sreče, ko sem se po treh in pol letih trpljenja v tujini vrnil z družino v moje rojstno mesto Ljubljano. Imel sem občutek najsrečnejšega človeka pod solncem, in želim vsem našim izseljencem ki trpijo v tujini, katera koli tujca samo za šibina da občutijo to nepopisno srečo vrnitve v naročje svoje matere domovine.

Zahvaljujem se Narodnim oblastem za prelepi sprejem katerega nisem za ta moj nepremišleni korak zaslužil. Vabim vse moje bivše poštene sotrpine iz vseh krajev sveta;

Pridite domovina vas ni pozabila in vas čaka z odprtimi rokami

Premerl Franc
Babica
Dr...

Pismo Franja P. ob povratku v domovino

Poplava ruskih knjig na Kitajskem

V zadnjem času so kitajski upravniki podvzeli obsežne mere za rusifikacijo kitajskega javnega in kulturnega življenja. V letih 1950 in 1951 je bilo na kitajski jezik prevedenih okrog 140 sovjetskih del in razprodanih okrog 2 milijona primerov. Poleg tega trde, da so v severozapadnih pokrajinah Kitajske prodali 2,700.000 knjig v ruskem jeziku.

Zanimivo je, da so s prevajanjem Kratke zgodovine VKP(b) začeli šele v začetku letošnjega leta.

***

Bivši ministrski predsednik Clement Attlee pripoveduje v svojih nedavno objavljenih spominih, kako se je minister za zunanje zadeve ZSSR Molotov silno začudil, ko je laburistična stranka na britanskih volitvah leta 1945 zmagala z večino glasov. Na konferenci v Potsdamu je Molotov dejal Attleeju:

«Vi ste mi vendar rekli, da bosta na volitvah imeli obe stranki enako število glasov, zdaj pa ste zmagali z veliko večino!»

Attlee piše, da sovjetski minister za zunanje zadeve ni mogel razumeti, kako da Angleži ne vedo že vnaprej rezultata volitev.

***

V vseh tovarnah sveta so napravili v preteklem letu milijon traktorjev. Polovica jih je bila izdelana v Ameriki, tako da je ta dežela na prvem mestu po številu traktorjev, čeprav ima le 18 odst. obdelane zemlje od skupne površine na svetu. Amerika ima nad dve tretjini števila traktorjev, kolikor jih sploh obstaja. Evropa ima z 32 odst. obdelane zemlje 25 odst. vseh traktorjev sveta. Po številu traktorjev, ki odpadejo na 1 ha obdelane zemlje je na prvem mestu Velika Britanija z 1 traktorjem na 23 ha. Nato pride Švica, Nova Zelandija, Švedska in Zapadna Nemčija. Sovjetska zveza ima komaj na 400 ha en traktor, medtem ko pride na Daljnem vzhodu en traktor na 12.000 hektarov.

(Jugopres)

INTERPLANETARNI POLETI

Nestrpneži že plačali polovico voznine na luno

Interplanetarno letalo

O interplanetarnih poletih se govori že dolgo let, v začetku le v nekakem pravljičnem smislu, pozneje pa z vedno večjo znanstveno kritičnostjo, dokler ni v času zadnje vojne v prvotni nemški iznajdbi prišel do veljave tako imenovani motor na reakcijski pogon. S tem motorjem ali bolje z možnostjo uporabe načel, na katerih je zgrajen ta motor, je dalo pobudo mnogim vetrnjakom, da so si polet na luno zamislili kot nekako popoldansko promenado. Vsem je že znano, da so v New Yorku osnovali celo družbe, ki se ukvarjajo s potovanji na Mars in luno. Pri vsem tem je še to, da niso v tem udeleženi le neki špekulanti, ki bi hoteli na račun tega dobro zaslužiti, ampak se je nalezlo te bolezni že nad deset tisoč ljudi, ki so se že prijavili za to potovanje ter plačali tudi že del voznine.

Sicer ni to nič kaj čudnega za ameriške razmere. V Ameriki, in predvsem v ZDA, se včasih gornji sloji navdušijo za marsikako neumnost ter potegnejo za seboj tudi marsikaterega kalina nižje vrste. Tik pred izbruhom druge svetovne vojne se je neki, verjetno ne preveč uravnovešeni hollywoodski zvezdi zahotelo jesti sendvič z živo zlato ribico. Čez nekaj dni je bila to splošna moda in človek ni bil več «fin», če ni jedel žive zlate ribice na kruhku, pa četudi je takoj, ko je kruhek pojedel, tekel na stranišče ter tam izbruhal tudi kosilo prejšnjega dne. Moda ali snob je življenjsko važen element, ki ga moramo spoštovati!

Če je bilo tako z zlato ribico, ali si moremo zamisliti, da bi oglas za polet na luno, ki ga povsem znana ter normalno poslujoča agencija objavi po vseh časopisih, ostal brez odziva? Če temu še dodamo dejstvo, da so se med tistimi, ki so o interplanetarnih potovanjih govorili ter pisali, zasledila celo imena znanstvenikov ali vsaj ljudi, ki nosijo tak naziv, je zadeva povsem razumljiva.

V resnici pa so vsi doslej znani motorji, s katerimi letamo po zraku ali pa se vozimo po zemlji, še daleč pred možnostjo, da bi dvignili neki prevozniški objekt iznad zračne sfere, ki obdaja zemljo, ter izven območja težnosti naše zemlje.

Saj ni, da bi bili ti motorji prešibki ali kaj podobnega. Pač pa so praktično neuporabljivi. Kakor navaden avionski motor, tako tudi motor na reakcijski pogon bi porabila toliko goriva, da ga ne bi mogla toliko ponesti s sabo. Poleg tega je pri tem važna še brzina, s katero bi se moralo letalo pognati z zemlje. Pred kratkim so v Trstu predvajali neki film, ki naj bi prikazal, kako bomo leteli na mesec. Poleg raznih najbolj naivnih strani filma ter poleg vsakomur, tudi laiku, otipljivih «znanstvenih» absurdov ter napak, je bilo v tem filmu lahko opaziti tudi marsikatero tehnično ugotovitev, ki nam zelo poljudno prikaže razmere v vsemirju ter prirodne zakone, ki so povsem drugačni od zakonov, ki veljajo pri nas, na zemlji.

Pa pustimo ta ugibanja ter se preselimo malo v stvarnost znanosti. Nemški znanstvenik Hermann Oberth je pred kratkim objavil članek, kjer se spušča v razmišljanja, kako bi rešil problem pogonskih sredstev interplanetarnih raket ali kakor hočemo že imenovati ta letala.

Omenili smo, da doslej znani motorji niso sposobni za te polete in to zaradi tega, ker morajo vzeti s sabo veliko goriva, da s tako težo sploh ne pridejo izven območja zemeljske težnosti. Torej ni kriv sam motor, ampak pogonsko sredstvo, ki ni dovolj učinkovito, kajti, če bi imeli bencin, ki bi bil po svoji gorljivosti dvajset, trideset ali celo stokrat močnejši od sedanjega, bi letalo moglo vzeti s seboj mnogo manj goriva, ali bi pa s sedanjim gorivom preletelo mnogo večje razdalje in bi torej prišlo tudi iz naše težnostne cone. Nadaljnji let bi bil, vsaj teoretično, lahka stvar.

Ena možna rešitev učinkovitejšega goriva je atomska energija, v katero polagajo razni strokovnjaki mnogo upanja. Toda že prej omenjeni Nemec Oberth trdi, da bo edina rešitev tega vprašanja, namreč vprašanja pogonske sile interplanetarnih poletih, elektrika in da se bodo kretali «medplanetarni avioni» lahko edino s pomočjo električne energije.

Na vsak način Oberth ne misli pri tem, da bi letalo nosilo s seboj kot svojo potno zalogo elektriko v akumulatorjih, ker bi to bilo podobno bencinskim tankom, samo s še slabšim učinkom. Oberth si vse to zamišlja drugače.

Znano je, da je v vsemirju stalno dan in da ni nikoli noči, ker nastaja pri nas noč le zaradi vrtenja naše zemlje. Torej tam sveti sonce tako rekoč noč in dan. Na tisoče malih, posebnih priprav bi stalno zajemalo te sončne žarke. Te priprave bi bile iz kovinastih delov, ki bi se s temi žarki segrevali, dočim bi drugi deli istih priprav ostajali stalno hladni. Zaradi te razlike v temperaturi bi se po splošno znanem termo-električnem procesu ustvarjala velika količina električnega toka. Ta električni tok ali energija bi poganjala letalo tako, da bi skozi posebne cevi, kakor na podoben način delajo sedanji avioni na reakcijski motor, pošiljala s silo nazaj velik mlaz z električno energijo napojene ali nabite molekule.

Podobne poizkuse so strokovnjaki že delali in jim je uspelo napraviti že mlazove v relativno brezzračnem prostoru, ki so dosegali že brzino 400 m v sekundi, dočim so v povsem brezzračnih ceveh dosegli že brzino 90.000 km na uro. Znano je, da je tudi v vsemirju brezzračen prostor, ki bi odgovarjal našemu vacuumu iz pravkar omenjenih poizkusov. Torej vsi teoretični pogoji so dani: pogonsko sredstvo, ki bi si ga letalo sproti nabavljalo, ter tudi vacuum ali brezzračni prostor. Vprašanj, ki še niso rešena, je pa še toliko, da bo verjetno še dolgo, preden bomo, oziroma bodo leteli in so tisti, ki so si že nabavili listke, verjetno vrgli denar stran.

Saharska puščava je bila nekoč naseljena

Še ni dolgo tega, ko smo v nekem članku pisali o tem, da je bila nekoč Sahara obljudena. To nam dokazujejo rimske utrdbe, ki so jih zasledili na višinski fotografiji, ki so jo napravili na Saharo iz aviona. Toda rimske utrdbe ali tako imenovani Vallum Romanum ali Vallum Africae je naselbina rimske vojske in mnogi so trdili, da to še ni polnovreden dokaz, da so v Sahari zares živeli avtohtoni ljudje, to je ljudje, ki so bili tam zares doma in ne samo poslani kot rimski vojaki za stražo imperija.

Poleg raznih drugih znakov so verjetno najbolj značilne risbe, ki ponazarjajo tedanje življenje. Po slikah se vidi, da so iz dobe pet sto let pred našim štetjem. Upodobljeni so predvsem konji, žirafe in govedo. Pastirji, ki varujejo te živali, so na slikah črnskega porekla. V dosedanjih odkritjih še niso naleteli na kamelo.

Iz vsega tega, kar so različne ekspedicije doslej odkrile, se prav zanesljivo ne da še ugotoviti neki zgodovinski razvoj tedanje dobe, toda gotovo je, da je tudi v velikem delu Sahare bilo razvito dokaj normalno življenje in da ni prav nikaka utopija mnenje raznih evropskih agrarnih strokovnjakov, ki trdijo, da se da v doglednem času spremeniti vsa afriška puščava v cvetočo deželo.

Vladimir Nazor VODA

(Nadaljevanje)

Toda nobene prave jeze ni bilo v vsem tem.

Nekaj je blažilo njihovo jezo.

Na lepem se bo razlegel žvižg ladje z vodo. Ozrli se bodo proti vhodu v luko in opazili bodo ladjo, ki izriva dim iz dveh širokih dimnikov. Ladja se bo ustavila tik ob obali, vsak bo vzel svojo posodo, pohitel tja, videl, kako teče voda v curkih, pošumevajoč in peneč se v vedrice, čebre, kotle, sode in nečke, pa mu bo laže pri srcu. Pripognili se bodo, oprijemajoč se z rokami za rob posode, iztegnili bodo vratove in pripognili glave ter pili vodo s strastjo in dolgo časa, prav kakor jo pijejo ovce ali mezgi. Potem se bodo zravnali mokrih lic, nekaj vode pa jim bo steklo čez brado in po vratu na prsa. Potem bodo zadeli breme na glavo, na rame ali na hrbet; podvizali se bodo v vas, niti čutili ne bodo svojega bremena, laže se bodo vrnili, kakor pa so prišli semkaj s praznimi posodami...

Toda ljudje so prihajali kar naprej.

Bilo je, ko da se vsa vas seli k nam. Med njimi so bili tudi taki, ki so imeli svoje vinograde daleč od morja, pa nikdar prihajali v našo drago. Vsi so bili suhljati, zagoreli od sonca, roke so imeli žuljave in na pol trde prste, koščene obraze in zvite hrbte, kakor da se sedaj privogibajo k tlom kot pri delu ko s krampom krčijo goličave. Starci so bili plešasti in brez zob. Otroci so imeli krivenčaste noge in od sonca porumenele lase podobne posušenim lasem koruznih štoržev.

«Ali je prišla?» je vpil skoraj vsak, čim je prišel do obrežja.

«Že prihaja!» so odgovarjali drugi in kazali na migotajočo meglico nad vhodom v zaliv.

A to ni bil dim ladje, ampak hlapovi, ki so se dvigali iz morja, ki ga je že ogrelo sonce, in ki so napovedovali, da bo današnji dan še bolj vroč kakor je bil včerajšnji.

Naenkrat se je zaslišalo udarjanje parkeljcev in kopit. Po uličici se je pripodilo na obrežje nekaj koz. Pokonci so držale glave, potresale z nozdrvmi in rumene oči so jim polesketavale. Za njimi je prišla čreda ovac, ki so meketale in se ozirale, ko da nečesa iščejo. Kakih dvajset mezgov, ki so jih vznemirjale muhe se je takoj zagledalo v posode tik ob obali in začeli so rigati. Živali so čutile bližino vode; toda ko da slutijo, da to ni morda prava voda, so postajale vedno nemirnejše. Ko so opazile čebre in vedrice iz kakršnih so vedno pile, in ko so videle, da se v njih nekaj svetlika in leskeče, so se pognale proti posodam. Rinile so v gnečo in metež. Brcale z nogami, krilile z rožički, grizle z zobmi.

«Nahe! Na!»

«Iš! Proč!»

«Napile se bodo. Napihnile. Poginile.»

«Nazaj jih poženite! Hoj!»

Ni bilo sile, ki bi jih zavrnila. Mezgi so divjali. Otresali so z glavami in se poganjali na zadnje noge. Nekaj jih je sililo z gobci v vedrico; začeli so piti morsko vodo.

«Vrag z njimi! Pred večerom bo po njih!»

«Zavrnite jih s palicami!»

Ljudje so začeli vpiti in odganjati živali. Ženske so grabile ovce za vratove, držale koze za rogove in jih vlekle za povodce, držeč se vznak.

Neki dolgin se je na vsa usta krohotal; za trebuh se je držal in vpil na debelo žensko, ki je pihala kakor meh, vsa rdeča v obraz in se borila z lastno kozo.

«Ha! Ha! Kuma Manda, škoda, da nisem tudi jaz vaš kozel! Potem bi se stvar drugače končala.»

Vpitja in gneče še dolgo ne bi bilo konec, da se nekaj možakarjev ni nečesa domislilo.

Pognali so se na obrežje in izlili vso morsko vodo iz posod. Potem so se živali pomikale od posode do posode, lizale mokri les, rigale in meketale, ko da se pritožujejo. S povešenimi glavami so zrle v vedrice, lakotnice so se jim videle na bokih. Kazale so rebra, koščene kolke in hrbtenice. Vse so ostale na istem mestu in nikamor se niso dale odgnati od posod, čeprav so jim sedali na kraste in rane muhe in obadi, tudi sami žejni kakor še nikoli.

«Moj Bog, kako so sitne!»

«Kaj naj počnemo s temi živalmi?»

Zopet se je našel človek, ki je poučil druge, kaj je treba ukreniti. Dvignil je vedrico in začel ž njo vabiti svoje tri ovce, obenem pa se je počasi pomikal nazaj.

«Na, moje! Na!»

Živali so na znani klic krenile za njim. Mož je odšel na drugo stran zaliva in privezal ovce v senco pred vrati nekega dvorišča. Njegova družina se je skupaj z živalmi zbrala okrog prazne vedrice.

Na ta način so razgnali vso živalsko gnečo; vse živali so spravili v senco ob hišah, kajti sonce je bilo že visoko in je začelo žgati.

Od nikoder se ni oglasil veter v tišini drage.

Tla so že gorela pod nogami, čutil si, da ti ob vsakem dihu leze v pljuča neviden plamen.

IV.

Na uličici pred našo hišo je bilo največ sence, zato je bila polna ljudi, — zvečine starejših — ki so sedeli ob zidu po tleh in na ploščadi našega vodnjaka. Vodnjak je bil odprt, da na prvi pogled lahko vsakdo vidi, da je prazen. Tudi vrata stanovanjske hiše so bila na stežaj odprta, pri njih pa je stal naš oče; vedel je, da bo na ta način — pogovarjajoč se z ljudmi — najbolje zavaroval svojo družino pred njihovo nenadno objestnostjo ali hudobijo.

Ljudje so sedeli tam in gledali vanj z vnetimi očmi, s pobešenimi spodnjimi ustnicami, da si videl dlesna pod pokvarjenimi zobmi; imeli so ohlapne mišice na udih in licih; po vsem so bili podobni čredi žejnih in izmučenih živali.

«Veste, gospod, vse to zlahka preneseš, ko vidiš, da bo prišla pomoč», je pravil starec mojemu očetu.

«Saj pomoč prihaja. Tudi nam ne bo huje kakor drugim na otoku», je govoril oče in kolikor je le mogel naglašal besedico «nam».

Tudi jaz sem čutil, da jim je hotel reči, da velja del upanja, ki ga vliva njim, tudi zanj, in da je tudi sam revež, kakršni so oni, da so si popolnoma enaki v tej splošni zagati. Pripovedoval jim je, kako so zgrajene ladje, ki prevažajo vodo, s kakšno brzino plovejo po morju in kako nalivajo pitno vodo iz mestnega vodovoda v njihovo notranjost.

«Ha! Ha!» so kričali težaki in mlaskali z jeziki, ko da čutijo v ustih okus vode, na katero čakajo.

«Tako! Tako! Naj se tudi nas revežev enkrat spomnijo.»

In pripovedoval je in pripovedoval, da bi jih razvedril in jim vlil upanje. Celo svoj stari barometer jim je prinesel. Začel jim je razlagati in pripovedovati, da ta čudna naprava že od sinoči dalje kaže, da bo kmalu dež; prišla bo ena tistih nenadnih neviht, ki edine prineso poleti dež v naše kraje.

Kmetje so kimali z glavami, ko da hočejo reči, da se kar malo zanašajo na to cev. Več so verjeli obrazu človeka, ki je bil sicer redkobeseden z njimi toda o katerem so vedeli, da nikoli ne govori v prazno ali pa v šali.

«Da! Voda prihaja. Danes za nas in mogoče že jutri za naše trte in oljke.»

«E, e», so se režali ljudje. «Bog daj!»

Pa se je razlegel debel in svečan glas:

«In Bog je rekel Noetu: Vode bom spustil na zemljo, da ugonobim ljudi in živali, da iztrebim vsak živi stvor, v katerem je živa duša...»

«Molči, Prerok!»

«Zamašite fratru usta!»

«Ti nam tveziš o potopu, mi pa poginjamo od žeje.»

«Hudo bo in težko; ljudje bodo jokali in škripali z zobmi. Jokajte, hčere jeruzalemske!»

«Molči, krokar!»

«Tja... k babnicam pojdi!»

«Kirie elejson! Kirie elejson!»

Prerok je spustil glavo na prsi, poljubil križec na molku, ki mu je visel ob pasu, in začel moliti, izgovarjajoč od časa do časa glasneje:

«Exaudi nos, Domine.»

Rekli so mu frater zato, ker je nekoč služil v samostanu onstran morskega preliva, v vasi pa je bil dolgo let cerkovnik in je hodil in govoril prav kakor fratri, ki hodijo po otokih in prosijo po vaseh. Priimek «Prerok» se ga je prijel na stara leta, ko je moral pustiti cerkveno službo in je postal berač. Takrat je namreč začel prerokovati in na svoj način izgovarjati besede in cele odlomke iz Sv. pisma. Fantje in dekleta so zbijali šale z njim, starci in starke pa so ga poslušali z nekakim strahom in so se najbolj bali njegovega pripovedovanja o potopu, o božjih kaznih v egiptovski deželi in o razdejanju Jeruzalema. Močno jih je bilo strah tudi nerazumljivih latinskih besed, ki so iz prerokovih ust nekam drugače zvenele kakor izpred oltarja, iz župnikovih ust.

(Nadaljevanje sledi)

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME

Vremenska napoved za danes: Raztrgana oblačnost s krajevnimi nevihtami. Temperatura se bo nekoliko dvignila. Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je dosegla 24.7, najnižja 18.3 stopinje.

RADIO

Opozarjamo vas na sledeče oddaje. **Jug. cone Trsta:** 13.50: Domači zvoki. 14.20: Od Triglava do Jadrana. — **Trst II.:** 21.00: Slovenski zbori. 22.00: Liszt: Madžarska fantazija. — **Trst I.:** 14.25: Slavni solisti. — **Slovenija:** 13.20: Pesmi jugoslovanskih narodov. 21.35: Danilo Švara: Veronika Deseniška, 1. scena iz 2. dejanja opere.

PO NAPORNI BORBI IN TEKMI, KI NI POVSEM ZADOVOLJILA:

Jugoslavija porazila Nemčijo s 3:1 (3:1) in se plasirala v nogometni finale

Enajstorica „plavih" zadovoljila samo v zadnjem delu prvega polčasa - Nemci ugodno presenetili

(Naše poročilo)

NEMČIJA: Schoenbeck; Eberle, Jaeger; Sommerlatt, Schefer, Gleixner; Mauritz, Stollenwerk, Zeitler, Schroeder, Ehrmann.

JUGOSLAVIJA: Beara; Stanković, Crnković; Čajkovski, Horvat, Boškov; Ognjanov, Mitić, Vukas, Bobek, Zebec.

SODNIK: Wolf Karni (Finska). Mejna sodnika: Američan Best in Francoz Harzig. Gledalcev 6.000, igrišče v izvrstnem stanju, vreme sončno, vendar brez vročine. Zreb je naklonjen Jugoslaviji, ki igra v prvem polčasu s soncem v hrbet. Nemci imajo bele majice in črne hlačke, Jugoslovani običajno sinjo majico in bele hlačke. Začetni udarec pripada Nemcem.

Prvi dogodek tekme, prvi gol. Jugoslovani izsilijo kot, ki ga z leve strani strelja Vukas. Žogo pošlje na center, a nemška obramba odlaša. Medtem priteče do nje Vukas in med številnimi nogami najde pot do mreže. 1-0. Jugoslovani igrajo s kratkimi pasovi, medtem ko so Nemci nevarni predvsem v hitrih protinapadih. Pri tem se odlikuje mali Zeitler, katerega Horvatova višina ne impresionira.

V 8. minuti Schroeder strelja, žoga se od Crnkoviča odbije do stebra in od tam v kot. Beara je pri tem bil popolnoma deplasiran.

Štiri minute kasneje je nemška vztrajnost kronana z golom: Schroeder prehiti v teku dva branilca in poda žogo pred vrata. Stanković zgreši in Stollenwerk poleg njega prisebno strelja žogo v gol.

Izenačenje da Nemcem poguma in v treh minutah dosežejo tri kote. Jugoslovanska obramba je pogostokrat v zadregi.

V 20. minuti pred svojimi vrati Zeitler nerodno da žogo Bobeku, ki pa ne izkoristi zlate priložnosti. Jugoslavija počasi prevzema igro v svoje roke. Nemčija pojača svojo obrambo in igra v napadu s štirimi možmi. V 24. minuti so Nemci v napadu pred jugoslovanskimi vrati; ko žogo dobi iz obrambe Bobek. Leva zveza prodira, preigra Eberla, posluži prostega Mitiča, čigar strel preseneti Schoenbecka 2-1.

Sedaj so prišle minute, ko so jugoslovanski nogometaši prikazali igro, kakršno je občinstvo od njih vajeno. S kratkim podajanjem «plavi» večkrat prevarijo nemško obrambo. Tako n. pr. v 32. minuti Bobek sam preigra dva nasprotnika in poda žogo v ozadje Čajkovskemu. Desni krilec strelja iz razdalje 25 m in doseže zadnji gol tekme. Presenečeni nemški vratar ni reagiral. 3-1.

Nemci so v protinapadu in sodnik v 39. minuti ne prizna Mauritzovega gola zaradi jasnega offsidea. Minuti kasneje Stollenwerk dohiti žogo, katero je Crnkovič hotel nerodno poslati svojemu vratarju, in slabo strelja. Žoga se izgubi za golom.

Nemška upanja rastejo s progresivnim slabšanjem nasprotne obrambe. V 25. minuti Čajkovski zastrelja žogo visoko preko tribun in na podoben način «plavi» pogosto skušajo ukaniti čas.

V 28. minuti Zeitler po kazenskem strelu pošlje žogo v vratnico. Samo minuto pozneje Beara s pomočjo sreče brani Stollenwerkovo žogo. Nemci ne izgubijo poguma in napadajo brez premora.

Pet minut pred koncem vodi žogo Zeitler, Horvat ga zasleduje z namenom, da ga zaustavi še pred kazenskim prostorom. Horvatov namen uspe na nepredpisan način, toda sodnik spoštuje pravilo prednosti in ne žvižga. Zeitlerja je Horvatov poseg spravil iz ravnotežja in skoraj pade v naročje Beare. Nemški navijači na ves glas zahtevajo enajstmetrovko, sodnik pa dosodi samo strel z meje kazenskega prostora.

Dve minuti pred koncem Beara še poslednjič reši svojo mrežo topovskega udarca, ki ga je na vrata usmeril Stollenwerk. Ob sodnikovem žvižgu so Nemci še vedno v napadu. Nato si nasprotniki stisnejo roke in združeno zapustijo stadion.

Jugoslavija je dobila pravico za nastop v finalni tekmi. Današnja tekma ni bila lahka. Nemci so se izkazali za mnogo boljše, kot pa so bili igralci danske reprezentance in v spomin nam prihajajo besede zveznega kapetana nemške nogometne federacije, katere smo pred tekmo imeli samo za reklamno geslo: «Moji amaterji ne zaostajajo za profesionalnim moštvom Nemčije. Verjamem, da bodo prekrižali račune marsikateremu favoritu». Nemci so pred olimpiado trenirali tri mesece. Herberger, ki je oče povojnega nemškega nogometa, je izbral osemnajstorico iz preko tisoč nogometašev, katere je preizkusil. V trimesečnem treningu so dosegli veliko mero vigranosti. Deloma z ugodnim žrebom, deloma z dobro igro, so se Nemci nepričakovano prerili do polfinala in nudili danes Jugoslaviji velik odpor. Strokovnjaki so celo mnenja, da bi se tekma lahko končala drugače, ako Čajkovski ne bi presenetil vratarja in dal tretji gol.

Jugoslovanom danes ni šlo po želji. Zadovoljili so proti koncu prvega polčasa, v vseh ostalih minutah pa njihov brezhibi mehanizem, ki smo ga občudovali na prejšnjih tekmah, ni deloval. Izvrsten je bil Beara, ki je nekajkrat rešil skoraj siguren gol. Vsi ostali so mnogo kombinirali. Moramo celo reči, da so imeli večji del tekme žogo pri sebi jugoslovanski igralci, a so osvajali teren zelo počasi. Kar so Nemci dosegli hitro, z enim samim predložkom, so Jugoslovani šele po daljšem času in je pri akciji bilo zaposlednih polducata igralcev. Mislimo, da je to stara bolezen jugoslovanske enajstorice, ki pa v poslednjih tekmah ni prišla do izraza. Med Nemci sta se posebno odlikovali obe zvezi ter levi branilec.

KLAUS ULLMAN

DANASNJI PROGRAM: Jahanje, sabljanje, Plavanje: izločilne tekme na 100 m hrbtno ženske, skoki s stolpa fetj 4x100 m ženske, 400 m prosto, polfinale 100 m hrbton ženske, skoki s stolpa (ženske). Vaterpolo in nadaljevanje boksa. Košarka: Francija-Bolgarija, Argentina-Urugvaj, ZDA-Brazilija, SZ-Cile.

DANASNJI PROGRAM VATERPOLO TEKEM:

10.30 ZDA - Belgija
11.30 Italija - Spanija
12.30 Holandska - Madžarska
17.20 Jugoslavija - SZ

ČETRTEK:

12.00 Jugoslav. - Madžarska
13.00 Holandska -SZ
14.00 Italija - Belgija
19.00 ZDA - Spanija

Start za finalno tekmo 100 metrov prosto. Zmagal je tretjiod leve, Američan Scholes.

Nov olimpijski plavalni rekord:

Boiteux 4:33.1

na 400 m prosto

HELSINKI, 29. — Jimmy Mc Lane je porazil japonsko štafeto na progi 4x200 m. Ni to zgrešen stavek, samo ugotovitev stvarnosti. 21-letni Američan je nadoknadil zaostanek in na cilju bil celo pred Japoncem. Celo sinovi vzhajajočega sonca so bili zaprepaščeni nad podvigom McLana, ki je dosegel čas 2:05.2!

Eva Szekely je nepričakovano bila boljša od rojakinje Eve Novakove. Izboljšala je olimpijski rekord na progi 200 m prsno s časom 2:54.0. Prejšnji rekord je postavila pred štirimi leti v Londonu Holandčanka Nelly Van Vliet z 2:57.2. Kaže, da tudi plavanje sledi svetlemu zgledu lahke atletike. Szekelyeva je vodila od samega začetka, šele proti koncu jo je resno ogrozila Novakova. Proti obema Madžarkama zastopnice ostalih držav niso mogle ničesar.

Boiteux je danes ponovno izboljšal Olsonov olimpijski rekord na 400 m prosto. Njegov čas znaša 4:33.1 in verjamemo, da v tej disciplini ne današnji zmagovalec, ne Istrand, ne Konno in niti Furuhaši še niso izrekli zadnje besede.

* * *

KOSARKA:

ZDA - Cile	103:55 (47:32)
Argentina - Franc.	61:52 (31:27)
Urugvaj-Bolgarija	62:54 (35:27)
SZ - Brazilija	54:49 (25:21)

LESTVICA V KOŠARKI

1. skupina:

1. ARGENTINA 2 zmagi, 4 točke, 2. Urugvaj in Francija 1 z., 1 p., 3 t., 3. Bolgarija 2 p., 2 t.

2. skupina:

1. ZDA 2 zmagi, 4 točke, 2. Brazilija in SZ 1 z., 1 p., 3 t., 3. Cile 2 p., 2 t.

Mihalič 14:20.8

v teku na 10.000 m

STOCKHOLM, 29. — Na polimpijskem lahkoatletskem tekmovanju v Stockholmu je jugoslovanski dolgoprogaš Mihalič dosegel nov državni rekord v teku na 10.000 metrov s časom 14:20.8. Zasedel je drugo mesto za Svedom Bertilom Albertonom, čigar čas znaša 14:18.4.

Kitajci v Helsinkih

HELSINKI, 29. — V finsko prestolnico so prispeli prvi Kitajci. Kot kaže, bodo omejili svojo aktivnost samo na prijateljske tekme. 18 tekmovalcev spremlja Yung Kao-Tung, ki se je pri sprejemu izognil vseh vprašanj, ki se tičejo njegove dežele. Delegacijo je sprejelo 18 ruskih tekmovalcev. Mnogo rož, stiskanja rok in priklonov.

Med bivanjem na Finskem bodo kitajski nogometaši baje nastopili v prijateljski tekmi proti Madžarski in Romuniji. Kitajci so po istih vesteh pripeljali zelo dobro enajstorico.

Ni še znano, kaj mislijo s plavalci, ki bi še imeli čas za službeni nastop.

* * *

Pomorsko - brodarsko društvo «Jadran» iz Kopra je na nedeljski jadralni regati v Mošćeniški Dragi v Istri postalo državni prvak Jugoslavije v kategoriji jadrnic tipa «Sloka». Koprčani so tudi kot posamezniki zasedli prvih pet mest. Najboljši je bil Bussani Fausto.

* * *

Sovjetska prognoza o zmagovalcu v nogometu: «Tisti, ki lahko premaga nas, bo lahko zmagovalec olimpiade. Jugoslovanska reprezentanca bo premagala Dansko s 6:1. Upamo pa, da bodo naši prijatelji Madžari v finalni tekmi odločno spregovorili z Jugoslovani».

* * *

Jugoslovanski boksar težke kategorije Križmanič je porazil v prvem kolu na točke Romuna Fureza.

* * *

Člani jugoslovanske nogometne reprezentance so prosili organizatorje nogometnega turnirja da jim odstopijo žogo, s katero je bila 22. julija odigrana tekma Jugoslavija : ZSSR v Tamperu. Finska nogometna zveza je ustregla tej prošnji. Naši igralci bodo odnesli žogo v Beograd za spomin na zmago nad državno reprezentanco Sovjetske zveze.

PONOVNO BODO ODIGRALI VATERPOLO TEKMO HOLANDSKA-JUGOSLAVIJA

Jugoslavija - Švedska 9:1 (4:1)

Žreb se je ponovno poigral: Združil je najmočnejše države v eno skupino: Holandska, SZ, Jugoslavija, Madžarska

(Naše poročilo)

HELSINKI, 29. — Po današnjih tekmah v vaterpolu so izžrebali nasprotnike za nadaljnja tekmovanja, ki se začnejo jutri. Nastopa osem najboljših moštev, razdeljenih v dve skupini. Prva: Italija, ZDA, Belgija, Španija, druga: Madžarska, SZ, Holandska in Jugoslavija.

Mednarodna plavalna federacija je ugodila protestu jugoslovanske delegacije in se bo tekma Holandska - Jugoslavija ponovila. V zadnji minuti tega dvoboja je včeraj sodnik nepravilno dosodil štirimetrovko v korist Holandcev; iz tega je prišel zmagoviti holandski gol. Ta tekma je bila eno najbolj skandaloznih srečanj cele olimpiade. Največ krivde za to ima sodnik. Jutri ob 7. uri zjutraj bodo igro ponovili. Jugoslovani se niso zadovoljili s porazom, čeprav bi se tudi tako plasirali v nadaljnje tekmovanje, ker 1. niso bili prepričani v zmago nad Svedsko in 2. ker po nepotrjenih vesteh igrajo državne med seboj samo enkrat. Rezultat je veljaven tudi, ako žreb združi isti državi v polfinalnem ali finalnem tekmovanju. Praktično: Jugoslavija naj bi imela v novi skupini tekmo proti Holandski že izgubljeno.

Jugoslovansko moštvo je danes visoko odpravilo Svedsko z rezultatom 9-1 (4-1). Zmaga je bila bolj lahka kot se je pričakovalo. Jugoslovani prihajajo v formo. Ostali rezultati.

ZDA - Avstrija 4-1 (2-1)
Juž. Afrika - Brazilija 9-2 (3-0)
SZ - Nemčija 6-2 (3-1)

Tik pred zaključkom redakcije smo izvedeli, da moštva, ki so že igrala med seboj v predhodnih fazah turnirja, ne nastopijo več med seboj.

Tekma Jugoslavija - Holandska bo v petek in ne jutri.

Vsled spora med Holandijo in Jugoslavijo je bilo sklenjeno, da odslej noben član komisije za vaterpolo ne bo mogel soditi tekem na turnirju. Sodnik Delahaye, čigar sklepi so povzročili jugoslovanski protest, je član komisije, ki je o tem razpravljala.

Po razglasitvi žreba je Madžarska službeno protestirala, ker nekateri sodniki pripadajo državam, ki že tekmujejo. Predvidevajo tudi protest nekaterih držav iz skupine B, kajti v tej skupini so vse najmočnejše ekipe tekmovanja.

ERNESTO BARCELLA

REZULTATI:

400 M PROSTO

Polfinale:

1. skupina:

1. BOITEUX (Franc.) 4:33.1 (novi olimpijski rekord), 2. Ostrand (Sved.) 4:33.6, 3. Wardrop (Angl.) 4:41.1, 4. Mc Lane (ZDA) 4:42.2, 5. Johnston (Juž. Afr.) 4:45.5, 6. Gremlowski (Poljska) 4:47.4,

2. skupina:

1. Moore (ZDA) 4:42.0, 2. Yashuo Tanaka (Jap.) 4:44.9, 3. McNamee (Kanada) 4:46.7, 4. Marshall (Avstral.) 4:50.3, 5. Ford (Juž. Afr.) 4:53.6, 6. Bernardo (Franc.) 4:56.0.

3. skupina:

1. KONNO (ZDA) 4:38.6, 2. Duncan (Juž. Afr.) 4:41.7, 3. Furuhaši (Jap.) 4:44.2, 4. Okamoto (Jap.) 4:46.2, 5. Silchrist (Kanada) 4:54.4, 6. Kettesi (Madžar.) 4:54.3, 7. Granados (Španija) 4:56.2.

STAFETA 4x200 M

1. ZDA (Moore, Woolsey, Konno, McLane) 8:31.0, 2. Japonska 8:33.5, 3. Francija 8:45.9, 4. Švedska 8:46.8, 5. Madžarska 8:52.6, 6. Anglija 8:52.9, 7. Juž. Afrika 8:55.1, 8. Argentina 8:56.9.

200 M PRSNO (ženske)

1. SZEKELY (Madž.) 2:51.7, 2. Novak (Madž.) 2:54.4, 3. Gordon (Angl.) 2:57.8, 4. Killerman (Madž.) 2:57.6, 5. Hansen (Danska) 2:57.8, 6. Gavrish (SZ) 2:58.9, 7. Eklund (Sved.) 3:01.8, 8. Garritsen (Holand.) 3:02.1.

ŽENSKI SKOKI

Kvalifikacijsko tekmovanje:

1. MCCORMIK (ZDA) 71.82, 2. Moreau (Franc.) 67.65, 3. Jensen (ZDA) 63.09, 4. Welsh, (Angl.) 59.14, 5. Krutova (SZ) 56.18, 6. Pellissard (Francija) 55.69, 7. Long (Angl.) 54.82, 8. Zligalova (SZ) 54.18.

* * *

Nadaljevale so se tekme v kolesarstvu in sabljanju. V tandemu sta osvojila zlato medaljo Avstralca Cox in Mockridge. Italijani so zmagali v zasledovanju na 400 metrov pred Južno Afriko. V finale hitrostne vožnje na 100 metrov so se plasirali Avstralec Cox, Nemec, Potzerheim in Italijan Sacchi

Piran prvak STO

Inter izgubil tekmo šest minut pred koncem z avtogolom - Tretje mesto so osvojili igralci Sv. Ane zaradi zmage nad Jadranom iz Dekanov s 4-2

PIRAN: Segala, Rosso, Crisman, Ernestini, Dudine, Bonifacio, Dapretto, Razza, Santomarco, Stimac, Tagliapietra.

INTER: Cossutta D'Agostini, Bernoffi, Macchini, Piccinich, Scovuzzo, Varagnolo, Boassini, Sadar, Affinito, Gragnero.

Sodnik Blason je je stežka držal v rokah finalno tekmo za prvenstvo STO med Piranom in Interjem iz Trsta. Ko so 6 minut pred koncem igralci Pirana dosegli drugi gol, je nešportno vedenje Tržačanov bilo kar precitno.

Tržačani so tehnično bili nekoliko boljši, kar so nasprotniki vsaj priznanih ne. Sodnik je namreč dvakrat dal znamenje za nadaljevanje igre čeprav sta se občinstvu oba gola zdela veljavna.

V 10. minuti drugega polčasa je Affinito izkoristil nesporazum piranske obrambe in dal prvi gol. Izenačil je v 30. minuti Stimac, odločilni gol tekme in prvenstva pa je prišel v 39. minuti, ko je Pičnič, do tega trenutka eden najboljših na igrišču poslal žogo v lastno mrežo. Pri domačinih se je zlasti odlikoval znani vratar Segala.

* * *

SV. ANA: Catin, Chemperle, Bizai, Manessi, Ciok, Moratto, Lucian, Kalčič, Giorgetti II, Cian, Leban.

JADRAN: Gregorič, I, Bertok, Piciga, Carraro, Caligarič, Toscan, Obad, Gregorič II, Gregorič III, Bolič, Klinec.

Sodnik: Lonzar.

Tržačani so tudi v tej tekmi potrdili precejšnje tehnično znanje. Bili so ves čas boljši, medtem ko se je moštvo iz Dekanov reševalo na isti način kot v nedeljo. Vse napade so gradili na Borisa Gregorača, ki ima zares nadpovprečen talent. Vendar en sam človek ne zadostuje, ako ga drži več nasprotnikov. Mladi igralci Jadrana naj si zapomnijo da gojenje enega samega realizatorja ne prinese večjih sadov.

Gole so dali: v 15. min. Kalčič. Izenačil je v 30. min. Gregorič II, v 40. min. pa je povišal na 2-1 Giorgetti II. Takoj po odmoru je Gregorič II izenačil, v 9. in 33. min. pa sta Kalčič in Giorgetti postavita končni rezultat.

Pokal zmagovitemu moštvu

Sclausero pred Lonzaričem na kolesarski dirki po coni A

Na nedeljski kolesarski dirki po anglo-ameriškem področju STO so nastopili kolesarji Proleterja iz Kopra in člani «Tržaškega kolesarskega kluba». Proga je peljala skozi slovenska naselja, bila je precej težka in dolga nekaj nad 100 km. Takoj po startu je skupina mimo Miramara in Sesljana vozila do Devina, nato zopet v Sesljan in v Nabrežini prešla na avtomobilsko cesto do Ključa. Dirkači vozijo strnjeno, brzina je zmerna.

Iz Boljunca je bila dirka speljana preko Domja, Dacija in Zavelj, kjer je Luglio pridobil na vzpetini kakih 200 m. Ta naskok je obdržal tudi po zavoju v Miljah. Nazaj grede so pri Daciju zasledovalci dohiteli Luglia in v Boljuncu je skupina zopet vozila strnjeno. Pod Boštom se je začela prava bitka. Apollonio je za trenutek stopil s kolesa, kar so izkoristili Rinaldi, Lonzarič, Sclausero in Brajnik.

Pohiteli smo v Bazovico, kjer so tekmovalci vozili v naslednjem vrstnem redu: Lonzarič, Rinaldi, Sclausero in Brajnik, 30 sek. za njimi Čok, Muran in Apollonio, medtem ko je glavnina imela minuto zamude. Vrstni red se potem ni spremenil. Preko Padriča, Trebč, Opčin, Fernetičev in Repentabra so tekmovalci kmalu po 11. uri prišli na Opčine. Po spustu do kamnoloma Faccanoni se je začel zadnji napor — vzpon na Ključ. Tu je Sclausero, najmanj utrujen od četvorice, po večkratnem neuspelem poskusu končno pobegnil. Za petami mu je vztrajal edino žilavi Lonzarič, medtem ko je 100 m za njima vozil Rinaldi pred Brajnikom. Vrstni red se do cilja ni spremenil.

Po dirki je podpredsednik ZDTV v gostilni pri Lovcu razdelil nagrade. Želimo si še več takih zanimivih in napetih tekmovanj, ki v nedeljskih jutrih poživijo naše podeželje.

Organizacija je bila izvrstna, prav tako tudi pomoč prometnikov.

Tehnični vrstni red:

1. SCLAUSERO Nemorino 3.07:10, 2. Lonzarič Peter (P) po dveh metrih, 3. Rinaldi Valter 3.07:20, 4. Brajnik Oreste (P) 3.07:51, 5. Muran Lucijan 3.09:15, 6. Čok Milan 3.11:05, 7. Apollonio Bruno (P) 3.12:16, 8. Luglio Dominik 3.15:35, 9. Visintin Bruno (P) 3.16:43, 10. Hrovatin Umbert (P) 3.18:17, 11. Petronio Dominik (P) 3.21:46.

Naraščajniki:

1. Brajnik Oreste, 2. Visintin Bruno, 3. Hrovatin Umbert.

Tekmovalci z oznako (P) so člani Proleterja iz Kopra, ostali pa «TKK».

O.

KINO

V TRSTU

Excelsior. 16.30: «Ženske», Norma Shearer, Joan Crawford.
Nazionale. 16.30: «Samo Bog lahko sodi», Fernandel.
Filodrammatico. 16.30: «Počitnice v Mehiki», J. Powell, J. Massey.
Arcobaleno. 16.30: «Charlotski festival».
Astra Rojan. 17.00: «Železna kletka», M. Maxwell.
Alabarda. 16.30: «Indijanska grobnica», K. Jantzen.
Aurora. 16.00: «Karavana junakov», E. Flynn.
Ariston. 16.00: «Vesela vdova», J. Mc Donald.
Garibaldi. 15.00: «Nagasaki», F. Tucker, W. Crey.
Ideale. 17.00: «Rajska ptica», D. Paget, L. Jourdan.
Impero. Zaprto zaradi počitnic.
Italia. 16.30: «Margie», J. Crain.
Moderno. 17.00: «Roman neke ženske», Maria Felix.
Savona. 16.00: «Ziegfeld Follies», Fred Astaire.
Viale. Zaprto zaradi počitnic.
Azzurro. 16.00: «Tropski bes», L. Darnell, R. Widmark.
Belvedere. 16.30: «Kaspa, kralj džungle», Buster Grabbe.
Marconi. 16.00: «Carodej po silo», I. Barzizza, T. Scotti.
Massimo. 16.30: «Ljubica ene noči», Michel Morgan.
Novo cine. 16.00: «Ceri greha», Gino Cervi, Della Scala.
Odeon. 16.00: «Kronika neke ljubezni», Massimo Girotti.
Venezia. 16.00: «Ultimat Chicagu», Alan Ladd, Donna Reed.
Poletni kino Rojan. 20.15: «Bandit Jess», T. Power.
Kino na gradu sv. Justa. 21.00: «Življenje se vrne», L. Jouvet.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

254,6 m ali 1178 kc

SREDA, 30. julija 1952

6.45 Kaj je danes novega — pogovor z ženo. 7.00 Poročila. 7.15 Slovenske narodne. 13.30 Poročila. 13.45 Od včeraj do danes. 13.50 Domači zvoki. 14.20 Od Triglava do Jadrana. 18.15 Igrajo godbe na pihala. 18.30 V svetu lepih melodij. 19.45 Poročila. 21.00 Poje Komorni zbor RJCT p. v. Mirana Hasla. 21.30 Male skladbe velikih mojstrov. 22.00 Plesne melodije in ritmi. 23.10 Glasba za lahko noč. 23.30 Zadnja poročila.

TRST II.

306,1 m ali 980 kc-sek

11.30 Lahki orkestri. 12.10 Za vsakega nekaj. 12.45 Poročila. 13.00 Pestra operna glasba. 13.30 Kulturni obzornik. 13.40 Priljubljene melodije. 14.00 Poročila. 17.30 Plesna glasba. 18.15 Sibelius: Koncert v d-molu. 18.48 Savino: Panorama. 19.00 Zdravniški vedež. 19.15 Madrigali. 19.30 Vesela glasba. 19.45 Poročila. 20.00 Olimpijska kronika. 20.30 Sprehodi po morju. 20.45 Lahka glasba. 21.00 Slovenski zbori. 21.30 Glasba iz filmov in revij. 22.00 Liszt: Madžarska fantazija. 22.18 Komorna glasba. 22.45 Večerni ples. 23.15 Poročila. 23.32 Polnočna glasba.

TRST I.

7.45 Jutranja glasba. 11.00 Simfonična glasba. 11.30 Dramatiziran roman. 12.15 Novi svet. 13.15 Gledališka glasba. 14.00 Francoske pesmi. 14.15 Tretja stran. 14.25 Slavni solisti. 17.30 Sporedi BBC. 18.00 Orkester. 18.45 Vesti z olimpiade. 19.50 Sportne vesti. 20.16 Aktualnosti. 20.30 Pesmi od včeraj in danes. 22.45 Orkester. 23.30 Plesna glasba. 23.50 Vesti z olimpiade.

SLOVENIJA

327,1 m 202,1 m 212,4 m

12.00 Opoldanski koncert popularne slovenske orkestralne glasbe. 12.30 Poročila. 13.20 Pesmi jugoslovanskih narodov. 14.10 Simfonični plesi in rapsodije. 18.30 Lahka glasba. 18.40 Igrajo Veseli godci. 19.10 Partizanske pesmi in koračnice. 19.30 Poročila. 20.30 Janko Kersnik: Jara gospoda, radijska igra. 21.30 Glasbena medigra. 21.35 Danilo Švara: Veronika Deseniška, 1. scena iz 2. dejanja opere. 22.00 Poročila. 22.20 Poje Frank Sinatra. 22.30 Nočni koncert.

Charles Dickens

PICKWICKOVCI

45.

Prevedel prof. dr. Fr. Bradač

«Skoraj eno leto sem gledal, kako ji obraz zmerom bolj bledi, skoraj eno leto sem gledal, kako ji polzijo solze po prepadlih licih, pa nisem poznal vzroka. Toda slednjič sem ga odkril. Ni ga mogla dolgo skrivati pred menoj. Nikoli me ni ljubila, in jaz tudi tega nisem nikoli verjel, da bi me bila kdaj ljubila; zaničevala je moje bogastvo in sijaj, v katerem je živela, je sovražila: — tega nisem bil pričakoval. Ljubila je drugega. Čudni občutki so se oglašali v meni in grozilne misli so se mi skrivnostno vsiljevale ter se vrtinčile in besnele v mojih možganih. Nje nisem sovražil, čeprav sem sovražil mladeniča, za katerim je neprestano jokala. Obžaloval — da, obžaloval sem jo zaradi žalostnega življenja, v katero so jo prisilili njeni mrzli sebični sorodniki. Vedel sem, da ne more dolgo živeti; toda misel, da bi mogla pred svojo smrtjo dati življenje nesrečnemu bitju, določenemu, da zapusti svojim potomcem v dediščino blaznost, me je privedla do sklepa. Sklenil sem jo umoriti.»

«Cele tedne sem mislil na strup in potem na utopitev, nato na ogenj. Kako krasen pogled — videti, da gori v plamenih palači podobna hiša in zgoreva blaznikova žena v pepel! In potem še misel na šalo, da bi razpisal veliko nagrado za izsleditev požigalca, in videl, kako binglja v vetru pameten človek zaradi zločina, ki ga ni nikoli storil — in vse to po premetenosti norca! Često sem mislil na to, pa sem se slednjič premislil. O kakšno veselje, dan na dan brusiti britev, preskušati njeno ostrino ter misliti na zevajočo rano, ki bi jo lahko napravil en sam urez s svetlim orožjem!»

«Slednjič so mi duhovi, stari znanci, ki so me bili tolikokrat obiskali, pošepetali na uho, da je prišel čas, ter so mi stisnili odprto britev v roko. Trdno sem je zgrabil, vstal tiho iz postelje in se sklonil nad svojo spečo ženo. Obraz si je pokrivala z rokami; lahno sem jih dvignil in omahnile so na prsi. Jokala je bila, opazil sem sledove še ne usahlih solz na njenih licih. Njen obraz je bil miren in nežen, in ko sem jo gledal, se ji je prikradel ljubek smehljaj nanj. Lahko sem ji položil roko na ramo; planila je kvisku — toda le v sanjah, ki so šle hitro mimo. Sklonil sem se še niže nanjo. Glasno je zakričala in se prebudila.»

«Ko bi bil le ganil z roko, bi ne bila nikoli več črhnila. Toda ustrašil sem se in odstopil. Uprla je vame oči. Ne vem, kako je bilo, toda te oči so me prestrašile in iz bojazni nisem mogel ničesar storiti. Skrival sem se pred njimi. Vstala je iz postelje in še zmerom je upirala vame oči. Tresel sem se, držal britev v roki, toda nisem se mogel ganiti. Šla je k vratom, se obrnila, ko jih je dosegla, in njeni pogledi me niso več zadeli. Car je bil zlomljen. Planil sem k njej in jo zgrabil za roko. Začela je kričati in se je zgrudila na tla.»

«Zdaj bi jo bil lahko usmrtil, ne da bi se bila branila; toda hiša je bila pokonci. Slišal sem korake na stopnicah. Položil sem britev na njeno mesto v skrinjici, odprl zapahnjena vrata in klical na pomoč.»

«Prišli so ljudje, jo dvignili in položili na posteljo. Več ur je ležala nezavestna in, ko se ji je vrnilo življenje in govor, jo je luč razuma za vedno zapustila in govorila je strašno zmedeno, divjala in besnela.»

«Poklicali smo zdravnike — slavne može, ki so se pripeljali pred mojo hišo v krasnih ekvipažah. Dolgo so se posvetovali in šepetali tiho in slovesno v drugi sobi. Eden, najmodrejši in najslavnejši izmed njih, me je potegnil vstran, mi rekel, naj bom pripravljen na najhujše, ter izjavil meni — meni, norcu! — da je moja žena zblaznela. Stal je tik mene pri odprtem oknu, mi zrl v obraz in njegova roka je počivala na moji rami. Lahko bi ga bil vrgel na cestni tlak, če bi le količkaj napel moči. Bilo bi strašno kratkočasno, toda moja skrivnost je bila v nevarnosti in pustil sem ga. Nekaj dni pozneje so mi rekli, da moram dati svojo ženo pod nadzorstvo; naj ji dobim strežnika. Jaz? Šel sem ven pod milo nebo, kjer me ni mogel nihče slišati, in sem se tako smejal, da je odmevalo od gričev.»

«Drugi dan je umrla. Sivolasi starček, jo je spremljal h grobu in ponosni bratje so potočili ob njeni rakvi nekaj solz, ob truplu nje, katere trpljenje so za živa tako mirno gledali. Vse to je bila hrana za mojo skrivno veselost in smejal sem se za belim robcem, ki sem si ga držal med vožnjo domov pred obrazom, dokler mi niso stopile solze v oči.»

«Toda čeprav sem dosegel svoj namen in jo usmrtil, sem bil vendar strašno nemiren in sem čutil, da se bo moja skrivnost v kratkem razodela. Nisem mogel skrivati peneče se divje slasti in radosti; če sem bil sam in doma, se nisem mogel premagati, da ne bi poskočil, tlesknil z rokami, plesal in glasno kričal. Če sem šel ven in videl, kako so ljudje hiteli sem in tja po svojih opravkih, ali če sem šel v gledališče, slišal godbo in videl plesalce, sem občutil tako blazno radost, da bi bil najrajši planil mednje, jih drugega za drugim raztrgal in od slasti zatulil. Toda škripal sem z zobmi, bil z nogami ob tla in si zasadil svoje ostre nohte globoko v roko. S silo sem se krotil, in vendar ni še nihče vedel, da sem blazen.»

«Spominjam se na to še danes — čeprav spada to k posodnjim stvarem, na katere se spominjati morem: kajti zdaj zamenjavam resničnost s svojimi sanjami ter imam nenehoma toliko dela in tako malo časa, da ne morem razmotati zamotanega klobčiča resničnosti in sanj — spominjam se, kako sem slednjič pustil, da se je vse izteklo. Ha, ha, ha! Tako mi je, kakor da še vidim osuple obraze, kakor še zdaj čutim moč v sebi, s katero sem jih tako lahko sunil od sebe, jih udaril s stisnjenimi pestmi po obrazih, belih kakor kreda, — in potem sem zbežal hitro kakor veter in jih pustil, da so klicali in kričali za menoj. Čutim v sebi silo orjaka, če mislim na to. Poglejte sem — poglejte, kako se upogiblje tale železni drog pod mojimi besnečimi rokami! Lahko bi ga zlomil kakor suho vejo, če bi ne bilo dolgih hodnikov in vrat — kajti mislim, da bi našel pot ven, in tudi če bi mogel, vem, da so spodaj železna, zaklenjena in zastražena vrata. Vedo, kako pameten blaznik sem, in so ponosni, da me imajo tu in da me morejo kazati.»

«Poglejmo, — da, bil sem zunaj. Pozno zvečer je bilo, ko sem prišel domov ter našel najponosnejšega od treh ponosnih bratov. Čakal me je in je hotel zaradi nujnih zadev z menoj govoriti, kakor je rekel. Vem še prav dobro. Sovražil sem tega človeka z vsem sovraštvom blaznika. Kolikokrat so trzali moji prsti od poželenja, da bi ga raztrgal! Ko sem slišal, da je v hiši, sem hitel brž gor. Hotel mi je nekaj povedati med štirimi očmi. Poslal sem služabnika ven. Bilo je pozno in bila sva sama — prvikrat.

(Nadaljevanje sledi)

Glavni urednik BRANKO BABIC. — Odg. urednik STANISLAV RENKO. — UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6, III nad. — Telefon štev. 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA št. 20. — Telefonska št. 73-38 — OGLASI: od 8.30 - 12 in od 15 - 18 — Tel. 73-38 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir. — Za FLRJ: za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din — Tiska Tiskarski zavod ZTT. — Podruž.: Gorica, Ul. S. Pellico 1-II., Tel 11-32. — Rokopisi se ne vračajo.

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900 polletna 1700, celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: izvod 10, mesečno 210 din. • Poštni tekoči račun za STO - ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Tyrševa 34 - tel. 2009 tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90332-7 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.Z.O.Z. - TRST.